

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**Αξιολόγηση της
Περιβαλλοντικής
Πολιτικής στην
Ελλάδα**

ΣΤΥΛΙΑΝΗ ΛΑΓΟΓΙΑΝΝΗ

A.M. 130

Υπεύθυνη καθηγήτρια: Ελένη Χρυσάφοπούλου

ΑΓΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ

ΜΑΡΤΙΟΣ 2012

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	1
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	2
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	2
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	4
Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ	4
2.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ	4
2.2 ΑΕΙΦΟΡΟΣ/ΣΥΝΤΗΡΟΥΜΕΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	5
2.3 Η ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	7
2.3.1 ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΟΧΥΡΩΣΗ.....	7
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	10
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ	10
3.1 ΑΝΑΦΟΡΑ ΒΑΣΙΚΩΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ.....	10
3.2 ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ	10
3.2.1 Αστικά λύματα	11
3.2.2 Στερεά απόβλητα	12
3.2.3 Τοξικά και Επικίνδυνα απόβλητα	14
3.2.4 Αέριες εκπομπές-Ατμοσφαιρική Ρύπανση.....	15
3.3 ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΘΑΛΑΣΣΙΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	18
3.4 ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΠΑΡΑΚΤΙΩΝ ΖΩΝΩΝ.....	19
3.5 ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΥΔΑΤΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ.....	21
3.6 ΕΞΟΙΚΟΝΟΜΗΣΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΝΕΩΣΙΜΕΣ ΠΗΓΕΣ	24
3.7 ΑΣΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ- ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΟΣ ΚΑΙ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ	25
3.8 ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΒΙΟΤΟΠΩΝ ΚΑΙ ΦΥΣΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	27
3.9 ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ – ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ ΓΕΩΡΓΙΑ	30
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4	32
ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ.....	32
4.1 Γενικά για τα Συστήματα Περιβαλλοντικής Διαχείρισης	32
4.2 Τα πρότυπα ISO 14000	32
4.2.1. Πλεονεκτήματα της εγκατάστασης των προτύπων ISO 14000.....	33
4.2.2. Το Διεθνές Πρότυπο ISO 14001	34
4.3 Το Σύστημα Διαχείρισης EMAS.....	36
4.4. Σύγκριση του EMAS με το ISO 14001	39

4.5 Άλλα Συστήματα Περιβαλλοντικής Διαχείρισης.....	41
4.5.1 Το πρότυπο BS 7750.....	41
4.5.2 Το σύστημα CERES.....	41
4.5.3 Το σύστημα Responsible Care.....	42
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5	43
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ.....	43
5.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	43
5.2 Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ.....	43
5.3 Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ.....	45
5.4 ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ.....	46
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6	48
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ.....	48
6.1 Εισαγωγή.....	48
6.2 Πράσινη Επιχειρηματική Πολιτική.....	48
6.2.1 Η πράσινη επιχειρηματική πολιτική υπό τον έλεγχο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.....	49
6.3. Εφαρμογή περιβαλλοντικής πολιτικής σε ελληνικές επιχειρήσεις- Το παράδειγμα των τραπεζών.....	53
6.3.1. Τράπεζα Πειραιώς.....	53
6.3.2 Τράπεζα Eurobank.....	55
6.3.3 Εμπορική Τράπεζα.....	56
6.3.4 Τράπεζα ALPHA BANK.....	56
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7	58
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ.....	58
7.1 ΓΕΝΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	58
7.2. ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ- ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ.....	59
7.3 ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ- ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ.....	62
7.4 "ΠΡΑΣΙΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ".....	64
7.4.1. Γενικά.....	64
7.4.2. Αναπτυξιακές παρεμβάσεις στην Ελλάδα.....	67
7.5 Συμπεράσματα.....	69
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	70
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	74

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

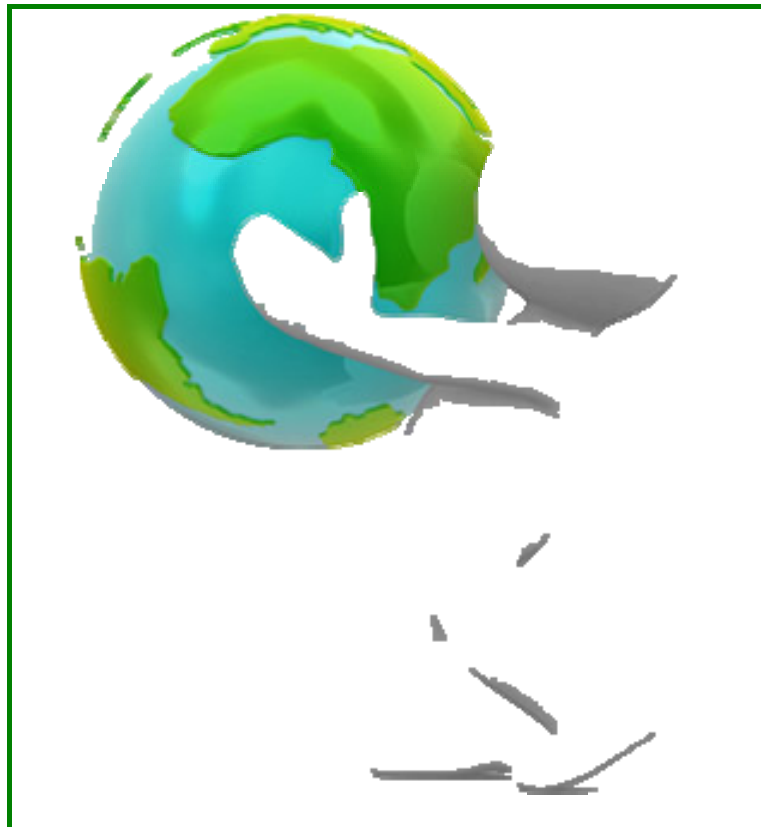
Στόχος της εργασίας είναι η αξιολόγηση της περιβαλλοντικής πολιτικής στην Ελλάδα, αναφορικά με την προστασία των φυσικών οικοσυστημάτων και με την εφαρμογή της στον επιχειρηματικό τομέα.

Αρχικά γίνεται μία εισαγωγή στις έννοιες και στο ισχύον νομοθετικό πλαίσιο για την προστασία του περιβάλλοντος. Στη συνέχεια αναφέρονται τα βασικότερα περιβαλλοντικά προβλήματα και οι δράσεις για την αντιμετώπισή τους. Έπειτα, παρουσιάζονται τα συστήματα περιβαλλοντικής διαχείρισης και τέλος γίνεται σύνδεση της περιβαλλοντικής πολιτικής με την απασχόληση. Στο τελευταίο κεφάλαιο της εργασίας, αξιολογείται η περιβαλλοντική πολιτική, δίνονται κάποια στοιχεία για την "πράσινη" ανάπτυξη και παρουσιάζονται τα αντίστοιχα συμπεράσματα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στην εποχή μας τα περιβαλλοντικά προβλήματα αυξάνονται με πολύ γρήγορους ρυθμούς και στις περισσότερες περιπτώσεις οδηγούν σε μη-αναστρέψιμες καταστάσεις. Το γεγονός αυτό γίνεται αντιληπτό στις καθημερινές δραστηριότητες και αποτελεί σύνθημα πλέον θέμα στα δελτία ειδήσεων των ΜΜΕ. Η γνώση για τη σοβαρότητα της κατάστασης και την απειλή που δέχεται, τόσο το φυσικό όσο και το ανθρωπογενές περιβάλλον, δυστυχώς δεν έχει ως αποτέλεσμα τη χάραξη αποτελεσματικής στρατηγικής σε τοπικό και παγκόσμιο επίπεδο. Η περιβαλλοντική πολιτική πρέπει να στοχεύει αρχικά στην πρόληψη και κατόπιν στη διαχείριση των κρίσεων.

Το περιβάλλον απειλείται από τις καταστροφικές επιδράσεις της τεχνολογίας, της μη προγραμματισμένης οικονομικής ανάπτυξης και του αλόγιστου καταναλωτικού τρόπου ζωής. Η προστασία του έχει γίνει αντικείμενο επιστημονικής έρευνας και σημαντικό πολιτικό ζήτημα, ακολουθώντας και άλλους τομείς όπως την οικονομία, την ανάπτυξη και την απασχόληση (Ι. Κ. Καράκωστας, 2000).

Τα περιβαλλοντικά προβλήματα αποκτούν όλο και μεγαλύτερη σπουδαιότητα. Η αλλαγή του κλίματος, η εξάντληση του όζοντος, η μείωση της βιοποικιλότητας, η αναδάσωση, η ενεργειακή κρίση, απειλούν πλέον την οικολογική ισορροπία ολόκληρου του πλανήτη. Στο ανθρωπογενές περιβάλλον και στην ποιότητα ζωής ασκούνται οι μεγαλύτερες πιέσεις. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο η κάθε χώρα πρέπει να προσαρμόσει την περιβαλλοντική της πολιτική και να αναλάβει τις ευθύνες της (Γ. Αγοραστάκης, 2002).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

2.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η περιβαλλοντική πολιτική περιλαμβάνει τις δράσεις για τη διαχείριση των ανθρώπινων δραστηριοτήτων με τελικό στόχο την πρόληψη και τη μείωση ή την άμβλυνση των επιβλαβών συνεπειών στη φύση και στους φυσικούς πόρους. Επιπλέον εξασφαλίζει ότι οι τεχνητές αλλαγές στο περιβάλλον δεν έχουν επικίνδυνες συνέπειες στον άνθρωπο.

Αξίζει να ληφθεί υπόψη ότι η περιβαλλοντική πολιτική περιλαμβάνει δύο βασικούς όρους: το περιβάλλον και την πολιτική. Ο όρος "περιβάλλον" αναφέρεται κυρίως στην οικολογική διάσταση της έννοιας (οικοσυστήματα), αλλά μπορεί να περιλαμβάνει τόσο την κοινωνική (ποιότητα ζωής), όσο και την οικονομική διάσταση (διαχείριση πόρων). Ο όρος "πολιτική" μπορεί να ερμηνευτεί ως μια πορεία δράσης ή αρχή που προτάθηκε ή υιοθετήθηκε από μία κυβέρνηση, μία κομματική παράταξη, μία επιχείρηση ή ένα άτομο. Συνεπώς η περιβαλλοντική πολιτική εστιάζεται σε προβλήματα που προκύπτουν από εκείνες τις ανθρώπινες επεμβάσεις στο περιβάλλον οι οποίες έχουν αρνητικές επιπτώσεις σε ανθρώπινες αξίες, όπως η καλή υγεία και το "καθαρό" και "πράσινο" περιβάλλον.

Τα περιβαλλοντικά ζητήματα τα οποία εξετάζονται μέσω της περιβαλλοντικής πολιτικής περιλαμβάνουν τη ρύπανση του αέρα και του νερού, τη διαχείριση αποβλήτων, τη διατήρηση της βιοποικιλότητας και την προστασία των φυσικών πόρων και των απειλούμενων ειδών (http://en.wikipedia.org/wiki/Environmental_policy).

Στην πράξη, η περιβαλλοντική πολιτική ασχολείται με τις ευθύνες και τις υποχρεώσεις της απέναντι στο περιβάλλον και τον άνθρωπο, παρακολουθεί και εφαρμόζει την ευρωπαϊκή και εθνική περιβαλλοντική νομοθεσία και ταυτόχρονα διεξάγει συνεχή έρευνα για την εφαρμογή πρακτικών φιλικότερων ως προς το περιβάλλον.

2.2 ΑΕΙΦΟΡΟΣ/ΣΥΝΤΗΡΟΥΜΕΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Αειφόρος/Συντηρούμενη ανάπτυξη είναι η ανάπτυξη που καλύπτει τις ανάγκες του παρόντος χωρίς να εκθέτει σε κίνδυνο την δυνατότητα των επόμενων γενεών για να καλύψουν τις δικές τους.

Η ικανοποίηση των ανθρώπινων αναγκών και φιλοδοξιών αποτελεί ένα σημαντικό αναπτυξιακό στόχο. Οι ουσιώδεις ανάγκες μεγάλου μέρους του πληθυσμού των αναπτυσσόμενων χωρών για τροφή, ένδυση, στέγη και εργασία δεν καλύπτονται, συνεπώς δεν υπάρχουν εύλογες φιλοδοξίες για μια βελτιωμένη ποιότητα ζωής. Ένας κόσμος στον οποίο η φτώχεια και η ανισότητα μεγεθύνονται, θα είναι πάντα επιρρεπής σε οικολογικές και άλλους είδους κρίσεις. Η αειφόρος/συντηρούμενη ανάπτυξη απαιτεί ικανοποίηση των βασικών αναγκών όλων και την επέκταση σε όλους της δυνατότητας να ικανοποιήσουν τις φιλοδοξίες τους για καλύτερη ζωή. Ουσιαστικά, η αειφόρος/συντηρούμενη ανάπτυξη είναι μια διαδικασία αλλαγής στην οποία η εκμετάλλευση των πόρων, η κατεύθυνση των επενδύσεων, ο προσανατολισμός της τεχνολογικής ανάπτυξης και οι θεσμικές αλλαγές βρίσκονται σε αρμονία και επαυξάνουν τις τρέχουσες και μελλοντικές δυνατότητες για ικανοποίηση των ανθρώπινων αναγκών και φιλοδοξιών (Γ. Σπιλάνης, 1995)

Η ανάπτυξη είναι συμβατή με την προστασία του περιβάλλοντος. Απαραίτητα εργαλεία είναι η εισαγωγή ποιοτικών κριτηρίων. Αντικειμενικός στόχος πρέπει να είναι η βελτίωση του περιβάλλοντος, η δημιουργία υγιεινού και αναβαθμιζόμενου περιβάλλοντος. Όμως οι στόχοι αυτοί δημιουργούν ένταση ανάμεσα στην προστασία του περιβάλλοντος και σε άλλα συμφέροντα. Μακροπρόθεσμα, κάθε ενέργεια για την προστασία του περιβάλλοντος συνυπολογίζεται στη διαδικασία οικονομικής ανάπτυξης. Τα περιβαλλοντικά προβλήματα απαιτούν χρόνο για την επίλυσή τους, με αποτέλεσμα το οικονομικό, κοινωνικό και πολιτικό κόστος να είναι δυσβάστακτο στις αναπτυσσόμενες χώρες.

Στην Αναφορά της Παγκόσμιας Επιτροπής για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη (1987), που αναφέρεται ως Bruntland Report, επισημαίνεται ότι κάθε ανθρώπινη δραστηριότητα, οικονομική και κοινωνικό-πολιτιστική, επιτυγχάνει ή αποτυγχάνει ανάλογα με την ποιότητα της σχέσης μεταξύ κοινωνίας και φυσικού κόσμου. Η ανάπτυξη είναι σημαντική μόνο αν προάγει την ποιότητα ζωής. Στην

Εικόνα 2.1 παρουσιάζεται σχηματικά η σύνδεση των περιβαλλοντικών δράσεων που υιοθετούνται μέσω της αειφόρου ανάπτυξης με την κοινωνία και την οικονομία, έχοντας ως σημείο τομής τη βιωσιμότητα.

Εικόνα 2.1: Σύνδεση των περιβαλλοντικών δράσεων με την οικονομία και την κοινωνία (Πηγή: <http://elladitsamas.blogspot.com/2010/06/sustainability.html>)

Στην Παγκόσμια συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη, στο Ρίο, το 1992, η αρχή της αειφόρου ανάπτυξης περιλαμβάνεται στο κείμενο των Αρχών. Η αειφόρος/συντηρούμενη ανάπτυξη προσδιορίζεται αφενός από την ανάγκη διατήρησης και προστασίας του περιβάλλοντος και αφετέρου από τη θεμιτή ανάγκη των αναπτυσσόμενων κρατών να εξασφαλίσουν ένα καλύτερο επίπεδο ζωής στους λαούς τους (Μ. Σ. Σκούρτος και Κ. Μ. Σοφούλης, 1995).

Στο Πέμπτο Πρόγραμμα Δράσης της Κοινότητας για το περιβάλλον και την αειφόρο/συντηρούμενη ανάπτυξη (16.12.92) ορίζεται ως βασικός άξονας η αειφόρος/συντηρούμενη ανάπτυξη, δηλαδή η συμβατή με το περιβάλλον ανάπτυξη. Στο πρόγραμμα αυτό ορίζεται ως στόχος της Κοινότητας η βελτιωμένη και συνεχής ευημερία όλων των πολιτών της.

Στόχος αυτής της στρατηγικής είναι η μετατροπή όλων των προτύπων ανάπτυξης της Κοινότητας, έτσι ώστε να επιτευχθεί η αειφόρος/ συντηρούμενη ανάπτυξη. Οι απαιτήσεις της περιβαλλοντικής προστασίας πρέπει να ενσωματωθούν

στον ορισμό και την εφαρμογή των άλλων κοινοτικών πολιτικών, όχι μόνο χάριν του περιβάλλοντος αλλά και χάριν της συνεχούς αποτελεσματικότητας αυτών των άλλων πολιτικών.

2.3 Η ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει εφαρμόσει κοινοτικά προγράμματα δράσης για το περιβάλλον, τα οποία οδήγησαν στην ίδρυση περισσότερων των 200 νομοθετικών πράξεων, που καλύπτουν τη ρύπανση της ατμόσφαιρας, των υδάτων και του εδάφους, τη διαχείριση των αποβλήτων, μέτρα προστασίας όσον αφορά τις χημικές ουσίες και τη βιοτεχνολογία, τα πρότυπα προϊόντων, τις εκτιμήσεις περιβαλλοντικών επιπτώσεων και την προστασία της φύσης. Οι περισσότερες από αυτές τις πράξεις έχουν εισαχθεί στο Ελληνικό Δίκαιο. Μολονότι πολλά έχουν επιτευχθεί με τη βοήθεια αυτών των προγραμμάτων και των μέτρων, θεωρείται ότι είναι αναγκαίο να υπάρξει μια περισσότερο μακρόπνοη και αποτελεσματική στρατηγική. Οι πολιτικές αυτές απέδωσαν αποτελέσματα και συνέβαλαν στο να αντιμετωπιστούν πολλά προβλήματα στην Ευρώπη. Το ίδιο συνέβη και στην Ελλάδα, ωστόσο εδώ πολλά από τα προβλήματα πηγάζουν από την ανυπαρξία μηχανισμών εφαρμογής των περιβαλλοντικών κανόνων και την απροθυμία του κράτους να υποστηρίξει τα μέτρα που θεσπίζει (Γ. Αγοραστάκης, 2002).

Το ζήτημα του Περιβάλλοντος ως νέο αντικείμενο κοινωνικού και κρατικού ενδιαφέροντος εμφανίζεται κατά τη σύγχρονη εποχή σαν αποτέλεσμα μιας μερικής αναδιάρθρωσης του κυρίαρχου συστήματος αξιών στο κοινωνικό πεδίο. Παρά το γεγονός ότι οι ανθρώπινες δραστηριότητες είχαν ανέκαθεν λιγότερο ή περισσότερο σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον, η συνειδητοποίηση του περιβαλλοντικού προβλήματος είναι σχετικά πρόσφατη. Όμως, από πολύ παλιότερα είχαν ληφθεί μέτρα με σκοπό να αποφευχθούν οι βλαβερές τους συνέπειες, χωρίς να γίνεται λόγος για προστασία του περιβάλλοντος ή για περιβαλλοντική πολιτική (Μ. Σ. Σκούρτος και Κ. Μ. Σοφούλης, 1995).

2.3.1 ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΟΧΥΡΩΣΗ

Η Ελλάδα αποτελεί μια από τις λίγες χώρες με συνταγματική πρόβλεψη σχετική με το περιβάλλον. Έτσι, ως χρονική αφετηρία για την περιβαλλοντική

πολιτική στο Ελληνικό πλαίσιο λαμβάνεται συνήθως το 1975, όταν το νέο Σύνταγμα υπήγαγε την προστασία του φυσικού και πολιτισμικού περιβάλλοντος στον κύκλο των κρατικών υποχρεώσεων (Άρθρο 24) (Μ. Σ. Σκούρτος και Κ. Μ. Σοφούλης, 1995).

Το Άρθρο 24 του Συντάγματος αποτελείται από τα εξής :

1. Η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος αποτελεί υποχρέωση του Κράτους και δικαίωμα του καθενός. Για τη διαφύλαξή του το κράτος έχει υποχρέωση να παίρνει ιδιαίτερα προληπτικά ή κατασταλτικά μέτρα στο πλαίσιο της αρχής της αειφορίας. Νόμος ορίζει τα σχετικά με την προστασία των δασών και των δασικών εκτάσεων. Η σύνταξη δασολογίου συνιστά υποχρέωση του Κράτους. Απαγορεύεται η μεταβολή του προορισμού των δασών και των δασικών εκτάσεων, εκτός αν προέχει για την Εθνική Οικονομία η αγροτική εκμετάλλευση ή άλλη τους χρήση, που την επιβάλλει το δημόσιο συμφέρον.
2. Η χωροταξική αναδιάρθρωση της Χώρας, η διαμόρφωση, η ανάπτυξη, η πολεοδόμηση και η επέκταση των πόλεων και των οικιστικών γενικά περιοχών υπάγεται στη ρυθμιστική αρμοδιότητα και τον έλεγχο του Κράτους, με σκοπό να εξυπηρετείται η λειτουργικότητα και η ανάπτυξη των οικισμών και να εξασφαλίζονται οι καλύτεροι δυνατοί όροι διαβίωσης. Οι σχετικές τεχνικές επιλογές και σταθμίσεις γίνονται κατά τους κανόνες της επιστήμης. Η σύνταξη εθνικού κτηματολογίου συνιστά υποχρέωση του Κράτους.
3. Για να αναγνωριστεί μία περιοχή ως οικιστική και για να ενεργοποιηθεί πολεοδομικά, οι ιδιοκτησίες που περιλαμβάνονται σε αυτή συμμετέχουν υποχρεωτικά, χωρίς αποζημίωση από τον οικείο φορέα, στη διάθεση των εκτάσεων που είναι απαραίτητες για να δημιουργηθούν δρόμοι, πλατείες και χώροι για κοινωφελείς γενικά χρήσεις και σκοπούς, καθώς και στις δαπάνες για την εκτέλεση των βασικών κοινόχρηστων πολεοδομικών έργων, όπως νόμος ορίζει.
4. Νόμος μπορεί να προβλέπει τη συμμετοχή των ιδιοκτητών περιοχής που χαρακτηρίζεται ως οικιστική στην αξιοποίηση και γενική διαρρύθμισή της σύμφωνα με εγκεκριμένο σχέδιο, με αντιπαροχή ακινήτων ίσης αξίας ή τμημάτων ιδιοκτησίας κατά όροφο, από τους χώρους που καθορίζονται τελικά ως οικοδομήσιμοι ή από κτίρια της περιοχής αυτής.

5. Οι διατάξεις των προηγούμενων παραγράφων εφαρμόζονται και στην αναμόρφωση των οικιστικών περιοχών που ήδη υπάρχουν. Οι ελεύθερες εκτάσεις, που προκύπτουν από την αναμόρφωση, διατίθενται για τη δημιουργία κοινόχρηστων χώρων ή εκποιούνται για να καλυφθούν οι δαπάνες της πολεοδομικής αναμόρφωσης, όπως νόμος ορίζει.
6. Τα μνημεία, οι παραδοσιακές περιοχές και τα παραδοσιακά στοιχεία προστατεύονται από το Κράτος. Νόμος θα ορίσει τα αναγκαία για την πραγματοποίηση της προστασίας αυτής περιοριστικά μέτρα της ιδιοκτησίας, καθώς και τον τρόπο και το είδος της αποζημίωσης των ιδιοκτητών (Σύνταγμα της Ελλάδος – Βικιθήκη).

Με την παραπάνω διάταξη, η προστασία του περιβάλλοντος αποτελεί υποχρέωση του κράτους. Το κράτος έχει υποχρέωση να παίρνει προληπτικά και καθοριστικά μέτρα για αυτό.

Η αναθεώρηση όμως του άρθρου 24 κρίθηκε επιβεβλημένη και έτσι χρειάστηκε να πραγματοποιηθεί μια ψηφοφορία επί των αναθεωρήσεων άρθρων του Συντάγματος στην Ολομέλεια της Βουλής που κατέδειξε τα προβλήματα ερμηνείας της περιβαλλοντικής κρίσης από τους εκπροσώπους μας στη Βουλή. Ταυτόχρονα όμως ανέδειξε και κάποιους βουλευτές που χωρίς να υπολογίσουν πολιτικό κόστος δε διστάζουν να γίνουν ασπίδα για το περιβάλλον. Το αποτέλεσμα της ψηφοφορίας ήταν 160 ψήφοι υπέρ, 9 κατά, ενώ 2 βουλευτές δήλωσαν παρών. Όμως το άρθρο 24 παρόλα αυτά δεν αναθεωρήθηκε (WWF,2007).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ

3.1 ΑΝΑΦΟΡΑ ΒΑΣΙΚΩΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ

Περιβαλλοντικά προβλήματα ονομάζονται οι διαταραχές στη γη και στο φυσικό περιβάλλον οι οποίες συνηθίζεται να αποδίδονται στην ανθρώπινη δραστηριότητα. Στον βαθμό που τα οικολογικά προβλήματα απειλούν την επιβίωση ενός πληθυσμού, οδηγούν σε μία οικολογική κρίση. Ωστόσο οι οικολογικές κρίσεις μπορεί να έχουν και φυσικά αίτια.

Ως περιβαλλοντικά προβλήματα αναφέρονται η περιβαλλοντική ρύπανση, η κλιματική αλλαγή, η αραίωση του στρώματος του όζοντος, η αποδάσωση, η ερημοποίηση, η εξαφάνιση βιολογικών ειδών και η όξινη βροχή. Η εμφάνιση των οικολογικών προβλημάτων παρατηρείται μετά τη βιομηχανική επανάσταση, ενώ υπάρχουν διαφορετικές αντιλήψεις για τα αίτια και τους τρόπους αντιμετώπισής τους. Κατά τη δεκαετία του 1960 δημιουργήθηκε ένα πολύπλευρο οικολογικό κίνημα. Η οικολογία και η περιβαλλοντολογία είναι οι επιστήμες που ασχολούνται με την έρευνα γύρω από τα περιβαλλοντικά προβλήματα, ενώ οι μηχανικοί περιβάλλοντος προωθούν την ανάπτυξη νέων τεχνολογιών για την επίλυσή τους (<http://el.wikipedia.org/wiki>).

3.2 ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ

Η ετήσια παραγωγή αποβλήτων στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, είναι 2 δις τόνοι. Η αποθήκευση των αποβλήτων δεν αποτελεί βιώσιμη λύση για τη διαχείρισή τους, αλλά ούτε η καταστροφή τους θεωρείται ικανοποιητική επιλογή, λόγω της παραγωγής απορρίψεων και πολύ πυκνών και ρυπογόνων κατάλοιπων. Ως βέλτιστη λύση θεωρείται η πρόληψη της δημιουργίας των αποβλήτων αυτών και η επανεισαγωγή τους στον κύκλο των προϊόντων μέσω της ανακύκλωσης των συστατικών τους στοιχείων, στις περιπτώσεις που υπάρχουν λύσεις οικολογικά και οικονομικά βιώσιμες

(http://europa.eu/legislation_summaries/environment/waste_management/index_el.htm)

3.2.1 Αστικά λύματα

Ως *Αστικά λύματα*, ορίζονται τα υγρά απόβλητα που προέρχονται κυρίως από χώρους υγιεινής, κουζίνες, πλυντήρια και γενικά από διαδικασίες καθαριότητας κατοικιών, γραφείων και καταστημάτων.

Η διαχείριση των αστικών λυμάτων καθορίζεται από την Οδηγία 91/271/ΕΟΚ "για την επεξεργασία και διάθεση αστικών λυμάτων", όπως αυτή τροποποιήθηκε με την Οδηγία 98/15/ΕΕ. Στην Ελλάδα, η εν λόγω οδηγία έχει ενσωματωθεί στο εθνικό δίκαιο με την Κ.Υ.Α. 5673/400/1997 (Φ.Ε.Κ. 192Β/14-3-1997) με τίτλο "Μέτρα και Όροι για την επεξεργασία των Αστικών Λυμάτων" (www.ypeka.gr).

Εικόνα 3.1: Μονάδα επεξεργασίας αστικών λυμάτων Χανίων

Στην οδηγία ορίζεται η ελάχιστη αναγκαία τεχνική υποδομή σε δίκτυα αποχέτευσης και εγκαταστάσεις επεξεργασίας λυμάτων που πρέπει να υπάρχει σε πόλεις και οικισμούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ανάλογα με τον ισοδύναμο πληθυσμό τους και τον αποδέκτη των επεξεργασμένων λυμάτων. Ακόμη η οδηγία

ορίζει τα ανώτατα επιτρεπτά όρια των ποιοτικών χαρακτηριστικών των επεξεργασμένων λυμάτων στην έξοδο των εγκαταστάσεων επεξεργασίας λυμάτων. Προβλέπει επίσης συγκεκριμένο χρονικό περιθώριο μέσα στο οποίο οι οικισμοί, που εμπίπτουν στις διατάξεις της, οφείλουν να ολοκληρώσουν την απαιτούμενη υποδομή συλλογής, επεξεργασίας και διάθεσης των αστικών τους λυμάτων (www.ypeka.gr).

Όλοι οι οικισμοί με ισοδύναμο πληθυσμό μεγαλύτερο των 2.000 κατοίκων θα έπρεπε να διαθέτουν αποχετευτικό δίκτυο και εγκατάσταση επεξεργασίας λυμάτων το αργότερο μέχρι το τέλος του έτους 2005 (www.ypeka.gr).

Το ελάχιστο απαιτούμενο επίπεδο επεξεργασίας των λυμάτων σύμφωνα με την οδηγία είναι η δευτεροβάθμια.

Η τήρηση των σχετικών προθεσμιών και δεσμεύσεων που έθετε η Οδηγία δεν τηρήθηκε. Αυτό οφειλόταν στην καθυστέρηση που σημειώθηκε σχετικά με την εναρμόνιση της Εθνικής νομοθεσίας με την Ευρωπαϊκή Οδηγία. Παρόλα αυτά τα τελευταία χρόνια έγιναν σημαντικές ενέργειες και βήματα, με αποτέλεσμα τα μεσαία και μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας να διαθέτουν αποχετευτικά δίκτυα και εγκαταστάσεις επεξεργασίας λυμάτων (www.ypeka.gr).

Σχετικά περιορισμένο παραμένει το ποσοστό των μικρότερων οικισμών (με ισοδυνάμους κατοίκους 2.000-15.000) που εξυπηρετείται από δίκτυα αποχέτευσης και εγκαταστάσεις επεξεργασίας λυμάτων (www.ypeka.gr).

3.2.2 Στερεά απόβλητα

Ως *Στερεά απόβλητα* ορίζονται τα στερεά υλικά τα οποία κάτω από κάποιες συγκεκριμένες συνθήκες δεν έχουν αξία ή χρησιμότητα για τον κάτοχό τους έτσι ώστε να συνεχίσει να υφίσταται τη δαπάνη της διατήρησής τους. Δηλαδή, το κόστος απόρριψης ή αποβολής είναι μικρότερο από το κόστος διατήρησής τους. Στην κατηγορία αυτή εντάσσονται τα στερεά υλικά που ανακύπτουν ως παραπροϊόντα από τις δραστηριότητες των νοικοκυριών και των βιομηχανικών και εμπορικών εγκαταστάσεων. Τέλος, είναι υλικά από τα οποία ο κάτοχος τους θέλει ή υποχρεούται να απαλλαγεί (Παναγιωτακόπουλος Δ. Χ., 2002).

Σαν έναρξη της νομοθετικής ρύθμισης για την διαχείριση των απορριμμάτων στην Ελλάδα ορίζεται η Υγειονομική Διάταξη Ε1Β/301/1964 "περί συλλογής, αποκομιδής και διάθεσης απορριμμάτων", που εξακολουθεί να ισχύει και σήμερα. Η

διάταξη αυτή περιγράφει τις τεχνικές προδιαγραφές διαχείρισης των απορριμμάτων και περιέχει τις βασικές τεχνικές οδηγίες για την υγειονομική ταφή στην Ελλάδα. Ακόμη, παρέχει λεπτομερειακή περιγραφή όλων των μεθόδων διάθεσης που μπορούν να εφαρμοσθούν, δίνει αναλυτικές προδιαγραφές για κάθε μέθοδο και περιγράφει όλα τα στάδια της διαχείρισης των απορριμμάτων. Επίσης, αναφέρει τις προϋποθέσεις που ένας χώρος πρέπει να πληρεί, ώστε να χρησιμοποιηθεί ως χώρος υγειονομικής ταφής απορριμμάτων (ΧΥΤΑ).

Εικόνα 3.2: Χώρος υγειονομικής ταφής απορριμμάτων στο Καρβουνάρι Θεσσαλονίκης.

Η συγκεκριμένη ρύθμιση δημιούργησε πρόβλημα γιατί εξαιρούσε από τον κανόνα (της υγειονομικής ταφής) με απλή απόφαση νομάρχη. Η δυνατότητα εξαίρεσης έτυχε υπερβολικής χρήσης και είχε ως αποτέλεσμα την παραβίαση της διάταξης. Η λύση δόθηκε με το γενικό νομοθετικό πλαίσιο με το νόμο Ν. 1650/1986 "για την προστασία του περιβάλλοντος", μέσα στον οποίο περιλαμβάνονται τα μέσα, οι στόχοι και τα κριτήρια για την προστασία του περιβάλλοντος στη χώρα. Ακόμη, με το νόμο Ν. 1650/86, ο τρόπος διαχείρισης των στερεών αποβλήτων δε θα πρέπει να θίγει το περιβάλλον ή τη δημόσια υγεία και δε θα πρέπει να προκαλεί υποβάθμιση

του φυσικού περιβάλλοντος. Στόχος επίσης είναι η εξοικονόμηση και επαναχρησιμοποίηση πρώτων υλών (Μπεριάτος Η., 2003).

3.2.3 Τοξικά και Επικίνδυνα απόβλητα

Με τον όρο *επικίνδυνα απόβλητα* ορίζονται τα απόβλητα που περιέχουν ουσίες που χαρακτηρίζονται ως τοξικές, εκρηκτικές, εύφλεκτες, καρκινογόνες, ραδιενεργές, ερεθιστικές και μεταλλαξιογόνες καθώς και κάθε ουσία που μπορεί να προκαλέσει αλλοιώσεις στα νερά (επιφανειακά ή υπόγεια), τον αέρα ή το έδαφος.

Εικόνα 3.3: Ρύπανση από τοξικά απόβλητα

Η σωστή διαχείριση των επικίνδυνων αποβλήτων είναι αναγκαία και αποτελεί προτεραιότητα για την Ελλάδα. Θα πρέπει να εξασφαλίζει και να προστατεύει το περιβάλλον και τη δημόσια υγεία εφαρμόζοντας ταυτόχρονα την περιβαλλοντική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης στον τομέα αυτό, η οποία επικεντρώνεται στην πρόληψη και ελαχιστοποίηση της παραγωγής και της επικινδυνότητας των επικίνδυνων αποβλήτων.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση στον τομέα της διαχείρισης των επικίνδυνων αποβλήτων έχει θεσπίσει νομικό πλαίσιο με μια σειρά από νομοθετήματα, όπως οδηγίες, αποφάσεις και κανονισμοί.

Η Οδηγία 75/442/ΕΟΚ αναφέρεται στη διαχείριση αποβλήτων, ενώ η οδηγία 91/689/ΕΟΚ εξειδικεύεται στο αντικείμενο των επικίνδυνων αποβλήτων. Το Κοινοτικό Δίκαιο αποτελείται από εξειδικευμένα νομοθετήματα που αφορούν είτε σε ορισμένες μεθόδους διαχείρισης είτε σε ορισμένα ρεύματα αποβλήτων τα οποία χρειάζονται ειδική αντιμετώπιση.

Στην Ελλάδα, θα πρέπει να προσαρμοστεί η Εθνική Νομοθεσία στην αντίστοιχη κοινοτική και να εφαρμοστεί για τη διαχείριση των επικίνδυνων αποβλήτων μέσω της περιβαλλοντικής πολιτικής. Για το λόγο αυτό συντάχτηκε μια σειρά νομοθετημάτων (Νόμοι, Κοινές Υπουργικές Αποφάσεις, Προεδρικά Διατάγματα) και εγκυκλίων που αναφέρονται κυρίως:

- Στη διαχείριση μη επικίνδυνων αποβλήτων
- Στη διαχείριση επικίνδυνων αποβλήτων
- Στην υγειονομική ταφή αποβλήτων
- Στη διαχείριση PCB/PCT
- Στην εναλλακτική διαχείριση συσκευασιών και άλλων προϊόντων (χρησιμοποιημένες ηλεκτρικές στήλες και συσσωρευτές, απόβλητα λιπαντικών ελαίων κ.ά.)
- Στη διαχείριση άλλων επικίνδυνων αποβλήτων (ιατρικά απόβλητα, ζωικά υποπροϊόντα)
- Στην ταξινόμηση, συσκευασία και επισήμανση των επικίνδυνων ουσιών (ΥΠΕΧΩΔΕ, 2007), (www.eedsa.gr).

3.2.4 Αέριες εκπομπές-Ατμοσφαιρική Ρύπανση

Ατμοσφαιρική ρύπανση καλείται η παρουσία στην ατμόσφαιρα ρύπων σε ποσότητα, συγκέντρωση ή διάρκεια, που έχουν ως αποτέλεσμα την αλλοίωση της δομής, της σύστασης και των χαρακτηριστικών της ατμόσφαιρας. Αυτές οι αλλαγές μπορούν να προκαλέσουν αρνητικές επιπτώσεις στην υγεία, στους ζωντανούς οργανισμούς και τα οικοσυστήματα και γενικά να καταστήσουν το περιβάλλον ακατάλληλο για τις επιθυμητές χρήσεις του.

Ένας από τους σοβαρότερους κινδύνους που απειλεί την ανθρωπότητα, είναι η αλλαγή κλίματος. Η ξηρασία, οι πλημμύρες καθώς και η αύξηση της θερμοκρασίας, είναι ενδείξεις της αλλαγής του κλίματος. Οι κίνδυνοι που εγκυμονούν τόσο για τώρα, όσο και για τις μελλοντικές γενιές, είναι πολύ σοβαροί και τα μέτρα αντιμετώπισης πρέπει να είναι άμεσα. Η Ευρωπαϊκή Ένωση σε ευρωπαϊκό και σε διεθνές επίπεδο συμμετέχει, στη μάχη κατά της αλλαγής του κλίματος, η οποία αποτελεί προτεραιότητα του στρατηγικού της προγραμματισμού και, κατά συνέπεια, της κλιματικής της πολιτικής.

Εικόνα 3.4: Αέριες εκπομπές από σταθμό παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας

Ο έλεγχος των αερίων του θερμοκηπίου έχει ενταχθεί σε όλους τομείς δράσης, επιδιώκοντας τους εξής στόχους:

- Βελτίωση της αποδοτικότητας της κατανάλωσης ενέργειας
- Μείωση των παραγόμενων ρύπων
- Ανάπτυξη φιλικότερων προς το περιβάλλον και πιο ισορροπημένων συστημάτων μεταφορών

- Ενίσχυση της υπευθυνότητας των επιχειρήσεων κατά τρόπο ώστε να μη θίγεται η ανταγωνιστικότητά τους
- Υπαγωγή του χωροταξικού σχεδιασμού και της γεωργίας στις επιταγές της προστασίας του περιβάλλοντος
- Δημιουργία ενός πλαισίου ευνοϊκού για την έρευνα και την καινοτομία (www.europa.eu).

Απαραίτητο εργαλείο για την δημιουργία περιβαλλοντικής πολιτικής της χώρας είναι οι ετήσιες απογραφές των αερίων του θερμοκηπίου. Οι πληροφορίες που δίνονται σχετίζονται με τη χρονική εξέλιξη των εθνικών αέριων εκπομπών λαμβάνοντας ως σημείο αναφοράς ένα συγκεκριμένο έτος βάσης. Έτσι, υποβοηθούν τη διαδικασία λήψης αποφάσεων για τα μέτρα μείωσής τους. Οι πληροφορίες αναφέρονται στα αέρια που προέρχονται από την παραγωγή ενέργειας και τις μεταφορές, τις βιομηχανικές διεργασίες, τη χρήση διαλυτών και άλλων προϊόντων, τη γεωργία, τα απόβλητα και τις αλλαγές χρήσεων γης και τη δασοπονία (www.ypeka.gr).

Στη σύσκεψη που έγινε το Δεκέμβριο του 1997 στο Κιότο, υιοθετήθηκε πρωτόκολλο , γνωστό ως Πρωτόκολλο του Κιότο. Το Πρωτόκολλο έχει στόχο τη συνολική μείωση των εκπομπών τουλάχιστον κατά 5% την πενταετία 2008-2012 σε σύγκριση με τα επίπεδα του 1990. Για να γίνει αυτό, τα ανεπτυγμένα Κράτη-Μέρη του Πρωτοκόλλου πρέπει να εξασφαλίσουν ότι οι εκπομπές τους, για 6 συνολικά αέρια, δεν θα είναι παραπάνω από τα όρια που τέθηκαν. Το Πρωτόκολλο τέθηκε σε ισχύ το 2005 (www.ypeka.gr).

Το Πρωτόκολλο υπογράφηκε από την Ελλάδα τον Απρίλιο του 1998, μαζί με τα άλλα Κράτη Μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και η επικύρωσή του έγινε το Μάιο του 2002. Η Ελλάδα το κύρωσε με το Νόμο 3017/2002 (ΦΕΚ Α'117). Τα κράτη-μέλη έχουν υποχρέωση μείωσης των εκπομπών κατά 8% κατά τη περίοδο 2008-2012 σε σύγκριση με τις εκπομπές του έτους βάσης (1990). Σύμφωνα με το άρθρο 4 του Πρωτοκόλλου που επιτρέπει την κοινή ανταπόκριση στις υποχρεώσεις που αναλαμβάνονται από το Πρωτόκολλο, στο Συμβούλιο Υπουργών Περιβάλλοντος της Ε.Ε. της 4ης Μαρτίου 2002, πραγματοποιήθηκε συμφωνία σε απόφαση του Συμβουλίου για την "έγκριση εξ ονόματος της Ευρωπαϊκής Κοινότητας του Πρωτοκόλλου του Κιότο της Σύμβασης

Πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για την αλλαγή του κλίματος και την από κοινού ανταπόκριση στις αντιστοίχως αναλαμβανόμενες υποχρεώσεις" (www.ypeka.gr).

Σύμφωνα με την απόφαση που πάρθηκε η Ελλάδα, συμφώνησε να περιορίσει την αύξηση των εκπομπών της στο +25% για το διάστημα 2008-2012, για να ικανοποιηθεί ο κοινός στόχος της ΕΕ για τη μείωση των εκπομπών της κατά 8% σε αυτό το χρονικό ορίζοντα. Για το σκοπό αυτό, δημιουργήθηκε το Εθνικό Πρόγραμμα μείωσης εκπομπών αερίων φαινομένου θερμοκηπίου για την περίοδο 2000-2010 (www.ypeka.gr, <http://www.minenv.gr>).

3.3 ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΘΑΛΑΣΣΙΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Το 70% της επιφάνειας της Γης καλύπτεται από τις θάλασσες και τους ωκεανούς. Εκεί παράγονται περίπου τα 3/4 του οξυγόνου που εισπνέουμε. Μόνο το 1% του νερού όμως είναι άμεσα διαθέσιμο για ανθρώπινη χρήση, ενώ παράλληλα όλες οι ανθρώπινες δραστηριότητες ασκούν πολλές πιέσεις στο φυσικό σύστημα. Το νερό που ρυπαίνεται επιστρέφει στη φύση, κυρίως στους υδροφόρους ορίζοντες και στη θάλασσα, έχοντας επικίνδυνες επιπτώσεις στην ανθρώπινη υγεία και στο φυσικό περιβάλλον. Η οδηγία-πλαίσιο για τα ύδατα ήταν μια από τις πιο σημαντικές νομοθετικές ρυθμίσεις (www.europa.eu)

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, τον Οκτώβριο του 2005 κατέληξε σε μια στρατηγική για την προστασία και διατήρηση του θαλάσσιου περιβάλλοντος (Βρυξέλλες, 24.10.2005 [COM(2005) 504]), στόχος της οποίας είναι, η δημιουργία μιας καλής βιολογικής, χημικής και φυσικής κατάστασης στο θαλάσσιο περιβάλλον έως το 2021. Η συγκεκριμένη στρατηγική αποτελεί τον περιβαλλοντικό πυλώνα της μελλοντικής θαλάσσιας στρατηγικής.

Η υπεραλίευση, η ρύπανση από χερσαίες πηγές λόγω της απόρριψης ουσιών, οι πετρελαιοκηλίδες, οι απορρίψεις από την εκμετάλλευση του πετρελαίου και του φυσικού αερίου, η ρύπανση από τη διάλυση πλοίων, η ηχορρύπανση, οι κλιματικές αλλαγές, η αύξηση της συγκέντρωσης του φυτοπλαγκτόν που οδηγεί σε ευτροφισμό, και οι παράνομες απορρίψεις ραδιενεργών ισotόπων έχουν προσδιοριστεί ως οι κύριες απειλές για το θαλάσσιο περιβάλλον. Η οδηγία [COM(2005) 505] καθορίζει κοινούς στόχους και αρχές με την ΕΕ και θέτει τις βάσεις για τη σύσταση ευρωπαϊκών θαλάσσιων περιφερειών ως βασική μονάδα για τη διαχείριση του

θαλάσσιου περιβάλλοντος. Θα αναπτυχθεί μια στρατηγική σε κάθε κράτος μέλος για τις θαλάσσιες περιφέρειες, ενώ προβλέπεται επίσης και η ενεργή μεταξύ τους συνεργασία (<http://infoeuropa.sliven.bg>).

3.4 ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΠΑΡΑΚΤΙΩΝ ΖΩΝΩΝ

Παράκτια ζώνη είναι η ζώνη που περιλαμβάνει θαλάσσια και χερσαία τμήματα, τα οποία βρίσκονται σε αλληλεπίδραση μεταξύ τους, και η οποία επεκτείνεται, είτε προς τη θάλασσα, είτε προς την ξηρά, μέχρι το σημείο στο οποίο μηδενίζονται ή ελαχιστοποιούνται.

Με μήκος ακτογραμμής 15.021 χιλιόμετρα, η Ελλάδα είναι η χώρα με την μεγαλύτερη ακτογραμμή στη μεσόγειο. Ο αριθμός των νησιών είναι πολύ μεγάλος και καταλαμβάνουν το 20% περίπου της ελληνικής επικράτειας. Στον παράκτιο ελληνικό χώρο εντοπίζονται τα μεγαλύτερα ελληνικά αστικά κέντρα (Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Πάτρα, Ηράκλειο, Βόλος, Καβάλα κ.ά.). Περίπου το 33% του πληθυσμού της χώρας μας ζει σε μια παράκτια λωρίδα πλάτους δύο χιλιομέτρων, ενώ ο πληθυσμός που ζει σε περιοχές με εύκολη πρόσβαση στη θάλασσα, (απόσταση μέχρι 50 χιλιόμετρα), υπολογίζεται σε 8,8 εκατομμύρια δηλαδή περίπου το 85% του ελληνικού πληθυσμού.

Σύμφωνα με τη Συνθήκη της Βαρκελώνης (1976) ρυθμίζεται το νομικό καθεστώς του αιγιαλού και της παραλίας. Ο αιγιαλός ορίζεται ως η ζώνη της ξηράς, που βρέχεται από τη θάλασσα από τις μεγαλύτερες και συνήθεις αναβάσεις των κυμάτων της, ενώ η παραλία ορίζεται ως η ζώνη ξηράς που προστίθεται στον αιγιαλό, καθορίζεται δε σε πλάτος μέχρι και πενήντα (50) μέτρα από την οριογραμμή του αιγιαλού, προς εξυπηρέτηση της επικοινωνίας της ξηράς με τη θάλασσα και αντίστροφα. Ο αιγιαλός, η παραλία, η όχθη και η παρόχθια ζώνη είναι κοινόχρηστα και ανήκουν κατά κυριότητα στο Δημόσιο, το οποίο τα προστατεύει και τα διαχειρίζεται. Ο κύριος προορισμός των ζωνών αυτών είναι η ελεύθερη και ακώλυτη πρόσβαση προς αυτές. Σε αυτές τις ζώνες δεν επιτρέπεται η κατασκευή κτισμάτων. Ο καθορισμός των ορίων του αιγιαλού, της παραλίας και του παλαιού αιγιαλού γίνεται από Επιτροπή, η οποία συγκροτείται σε επίπεδο νομού με απόφαση του Υπουργού Οικονομικών (άρθρο 3). Όποιος ενδιαφέρεται για τον καθορισμό αιγιαλού και παραλίας, απευθύνεται στην αρμόδια Κτηματική Υπηρεσία.

Απλή χρήση του αιγιαλού και της παραλίας είναι κάθε χρήση, όπου δεν παραβιάζεται η χρήση του ως κοινόχρηστος και δεν επιφέρει καμία αλλαγή στη φυσική του μορφολογία και τα βιοτικά του στοιχεία. Η παραχώρηση της απλής χρήσης του αιγιαλού και της παραλίας γίνεται με απόφαση του Υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών έναντι ανταλλάγματος. Είναι δυνατή η παραχώρηση της απλής χρήσης αιγιαλού για την άσκηση δραστηριοτήτων, που εξυπηρετούν τους λούόμενους ή την αναψυχή του κοινού. Είναι, επίσης, δυνατή η παραχώρηση της απλής χρήσης αιγιαλού για ένα χρόνο σε αυτούς που έχουν όμορες ξενοδοχειακές εν γένει επιχειρήσεις ή κέντρα αναψυχής για την εξυπηρέτηση και την αναψυχή του κοινού (άρθρο 13). Ο νόμος προβλέπει τη δυνατότητα παραχώρησης με απόφαση του Υπουργού Οικονομικών του δικαιώματος χρήσης αιγιαλού ή παραλίας για την εκτέλεση έργων που εξυπηρετούν μεταξύ άλλων εμπορικούς ή βιομηχανικούς σκοπούς. Ο ενδιαφερόμενος υποβάλλει αίτηση προς την αρμόδια Κτηματική Υπηρεσία.

Εικόνα 3.5: Πανοραμική άποψη του ξενοδοχειακού συγκροτήματος Costa Navarino στην Πελοπόννησο. Το συγκρότημα έχει κατασκευαστεί εξ ολοκλήρου με γνώμονα το σεβασμό στο φυσικό περιβάλλον της περιοχής.

Επιτρέπεται, επίσης, η χωρίς δημοπρασία απευθείας παραχώρηση του δικαιώματος χρήσης αιγιαλού και παραλίας σε αυτούς που έχουν ιδρύσει ή έχουν την πρόθεση να ιδρύσουν σε ιδιωτικούς χώρους εμπορικές επιχειρήσεις, εργοστάσια ή άλλες βιομηχανικές, βιοτεχνικές ή ξενοδοχειακές επιχειρήσεις, με ετήσια αποζημίωση.

Σε κάθε παράκτια περιοχή, όπου κατά τις κείμενες διατάξεις συντρέχει λόγος δημιουργίας ή επέκτασης λιμένα, καθορίζεται έκταση ξηράς και θάλασσας, στην οποία ο αρμόδιος φορέας διοίκησης και εκμετάλλευσης λιμένα μπορεί να εκτελέσει έργα που απαιτούνται για την εύρυθμη λειτουργία του λιμένα. Η έκταση αυτή καλείται ζώνη λιμένα και διακρίνεται σε χερσαία και θαλάσσια. Με απόφαση του φορέα διοίκησης και εκμετάλλευσης λιμένα καθορίζεται το όριο της χερσαίας και θαλάσσιας ζώνης λιμένα.

Τα πάσης φύσεως κτίσματα και εν γένει κατασκευάσματα, τα οποία έχουν ανεγερθεί ή θα ανεγερθούν χωρίς άδεια στον αιγιαλό ή την παραλία, μετά τον καθορισμό και τη συντέλεση των απαλλοτριώσεων, κατεδαφίζονται, ανεξάρτητα από το χρόνο ανέγερσής τους (<http://nomothesia.ependyseis.gr/>).

3.5 ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΥΔΑΤΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ

Η Ελλάδα είναι μία μικρή σε έκταση χώρα, περίπου 131.940 τ.χλμ εκ των οποίων τα 130.000 τ.χλμ είναι εδάφη και τα 1.140 τ. χλμ είναι ύδατα.

Τα ποτάμια στο εσωτερικό της χώρας δεν είναι μεγάλα, τα μεγαλύτερα είναι διασυνοριακά. Σε πολλά από αυτά έχουν κατασκευαστεί φράγματα και ταμιευτήρες με σκοπό την άρδευση και την παραγωγή ενέργειας. Οι φυσικές λίμνες της χώρας βρίσκονται κυρίως στη Δυτική Ελλάδα, στην Αιτωλοακαρνανία, την Ήπειρο και την Μακεδονία. Υπάρχουν και ορισμένες τεχνητές, οι οποίες δημιουργήθηκαν με τα νερά ποταμών, ενώ άλλες αποξηράνθηκαν με στόχο την γεωργική εκμετάλλευση των περιοχών.

Τα προβλήματα που δημιουργούνται στη διαχείριση των υδατικών πόρων αναφέρονται συνοπτικά παρακάτω:

- Η έντονη γεωμορφολογία της χώρας
- Η εξάρτηση της Βόρειας Ελλάδας από ποτάμια που πηγάζουν από τις γειτονικές χώρες
- Η μεγάλη ξηροθερμική περίοδος που επικρατεί λόγω του μεσογειακού κλίματος
- Ο μεγάλος αριθμός των νησιών που συνήθως στερούνται ή έχουν ελάχιστο πόσιμο νερό

- Η άνιση και εποχιακή ζήτηση και κατανομή των υδάτων που επηρεάζεται πολύ σημαντικά από τον τουρισμό
- Το ελλιπές νομοθετικό πλαίσιο και οι μηχανισμοί ενσωμάτωσης και επιβολής της κοινοτικής νομοθεσίας

Η Ελληνική Εταιρεία Υδάτων (Ε.Ε.Υ.) και ο Οργανισμός Αποχετεύσεως Πρωτεύουσας (Ο.Α.Π.) συγχωνεύτηκαν και το 1980 ιδρύθηκε η Εταιρεία Υδάτων και Αποχέτευσης (ΕΥΔΑΠ) με το Νόμο 1068/1980 "περί συστάσεως ενιαίου φορέα Ύδρευσης και Αποχέτευσης Πρωτεύουσας".

Με το Ν. 1069/80, προβλέφθηκε η ίδρυση δημοτικών ή κοινοτικών επιχειρήσεων για την άσκηση όλων των δραστηριοτήτων της ύδρευσης και αποχέτευσης. Οι επιχειρήσεις αυτές αποτελούν νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου, είναι κοινωφελούς χαρακτήρα και συστήνονται με απόφαση των δημοτικών και κοινοτικών συμβουλίων των περιοχών τους. Ο Ν. 1069/80 περιέχει ρυθμίσεις σχετικά με τη διοίκηση και λειτουργία των επιχειρήσεων, τους πόρους τους, τα έργα και τις προμήθειές τους. Αρμοδιότητα των επιχειρήσεων αυτών κατά το άρθρο 1 του Ν. 1069/80 είναι η μελέτη, κατασκευή, συντήρηση, εκμετάλλευση, διοίκηση και λειτουργία των δικτύων ύδρευσης και αποχέτευσης καθώς και οι μονάδες επεξεργασίας λυμάτων και αποβλήτων της περιοχής αρμοδιότητάς τους.

Η νομοθεσία αυτή για τους υδάτινους πόρους θα μπορούσε να διαχωριστεί σε δύο μεγάλες κατηγορίες τους ειδικούς νομοθετικούς κανόνες (ιαματικά, ρέοντα ύδατα κ.α.) και τους γενικούς (προστασία περιβάλλοντος γενικότερα και επιφανειακά και υπόγεια ύδατα).

Το ολοκληρωμένο νομοθετικό πλαίσιο για τη διαχείριση των υδάτινων πόρων διαμορφώθηκε μόλις στα μέσα της δεκαετίας του '80 με δύο νομοθετήματα, που λειτουργούσαν συμπληρωματικά, το Ν. 1650/86 "για την προστασία του περιβάλλοντος" και ο Ν. 1739/87 "για τη διαχείριση των υδατικών πόρων". Η προστασία των επιφανειακών και υπόγειων υδάτων που προβλέπεται στην τρίτη παράγραφο του άρθρου 1 του Ν.1650/86 εξειδικεύτηκε με τον ειδικό νόμο 1739/87 "Διαχείριση των υδατικών πόρων και άλλες διατάξεις", ο οποίος αποτελούσε μέχρι πρόσφατα το βασικό πλαίσιο ορθολογικής διαχείρισης των υδάτινων πόρων σε κεντρικό αλλά και περιφερειακό επίπεδο.

Εικόνα 3.6: Γέφυρα στην τεχνητή λίμνη του Αλιάκμονα

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει ο ορισμός της έννοιας *διαχείριση των υδατικών πόρων* που αναφέρεται στο άρθρο 1 του Ν. 1739/87, (μέτρα και δραστηριότητες που είναι απαραίτητες για την κάλυψη των αναγκών σε νερό) καθώς επικεντρώνεται στη θεσμική οριοθέτηση των εννοιών *υδατικός πόρος* (φυσική προσφορά) και *χρήση του* (ζήτηση). Στόχος της διαχείρισης είναι η αντιμετώπιση των προβλημάτων της ανεπάρκειας, των συγκρουόμενων και ανταγωνιστικών χρήσεων, καθώς και της διατήρησης της υψηλότερης ποιότητας νερού ανάλογα με την κατά προορισμό χρήση του, σήμερα και στο μέλλον. Στο πλαίσιο αυτό διατυπώνεται ρητά και η επιταγή της ορθολογικής διαχείρισης των υδάτινων πόρων μέσω της αρχής της "αιφορίας".

Ο νέος Νόμος 3199/2003 "Προστασία και διαχείριση των υδάτων-Εναρμόνιση με την Οδηγία 2000/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23^{ης} Οκτωβρίου του 2000", αποτέλεσε την πρώτη προσπάθεια να ενσωματωθεί στο Ελληνικό Δίκαιο η νομοθεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης στον τομέα της διαχείρισης των υδάτων. Ο Νόμος έχει ως σκοπό την ολοκληρωμένη προστασία και την αιεφόρο διαχείριση των εσωτερικών επιφανειακών, μεταβατικών, παράκτιων και υπόγειων υδάτων. Ειδικότερα οι στόχοι του είναι οι εξής:

- Η πρόληψη της υποβάθμισης με τη μείωση ή παύση απορρίψεων και διαρροών, επικίνδυνων ή μη ουσιών προτεραιότητας, ώστε να επιτευχθεί μείωση της ρύπανσης και η αποφυγή της περαιτέρω μόλυνσης
- Η μακροπρόθεσμη προστασία των υδάτων και ο μετριασμός των επιπτώσεων από πλημμύρες και ξηρασίες
- Η προώθηση της αειφόρου χρήσης των υδάτων για τη διευθέτηση και αντιμετώπιση των προβλημάτων που σχετίζονται με τα θέματα προσφοράς και ζήτησης του νερού (Φαρμάκη, 2007).

3.6 ΕΞΟΙΚΟΝΟΜΗΣΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΝΕΩΣΙΜΕΣ ΠΗΓΕΣ

Ως Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΑΠΕ) ορίζονται σύμφωνα με την Οδηγία 2001/77/ΕΚ οι μη ορυκτές ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, δηλαδή:

- Η αιολική
- Η ηλιακή και η γεωθερμική ενέργεια
- Η ενέργεια κυμάτων
- Η παλιρροϊκή ενέργεια
- Η υδραυλική ενέργεια
- Τα αέρια τα εκλυόμενα από χώρους υγειονομικής ταφής,
- Τα αέρια τα εκλυόμενα από εγκαταστάσεις βιολογικού καθαρισμού
- Τα βιοαέρια (<http://www.ypeka.gr>).

Σύμφωνα με την οδηγία Οδηγία 2001/77/ΕΚ "Για την προαγωγή της ηλεκτρικής ενέργειας που παράγεται από ανανεώσιμες πηγές στην εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας" (ΟJ L283/27.10.2001), στο παράρτημά της για την Ελλάδα, στόχος κάλυψης από ανανεώσιμες ενεργειακές πηγές, που περιλαμβάνουν τα υδροηλεκτρικά έργα σε ποσοστό της ακαθάριστης κατανάλωσης ενέργειας¹ κατά το έτος 2010 είναι ίσο με 20,1%. Τα όρια του συγκεκριμένου στόχου τέθηκαν λαμβάνοντας υπόψη τις απαιτήσεις της χώρας βάση του Πρωτοκόλλου του Κιότο για την αλλαγή του κλίματος.

¹ Νοείται ως η μέση εθνική παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας περιλαμβανομένης αυτοπαραγωγής συν εισαγωγές μείον εξαγωγές

Εικόνα 3.7: Αιολικό πάρκο

Για την επίτευξη του παραπάνω στόχου και σύμφωνα με την πρόβλεψη ότι η ακαθάριστη κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας θα είναι 72 TWh, είναι αναγκαία η συμμετοχή των μη συμβατικών ενεργειακών πηγών σε επίπεδο της τάξης του 14 TWh (www.ypeka.gr).

3.7 ΑΣΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ- ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΟΣ ΚΑΙ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ

Η χωροταξία είναι μια διαδικασία ρύθμισης των αντιθέσεων που εκφράζονται στον χώρο από τις δραστηριότητες διαφορετικών ομάδων πολιτών και την κατανομή των χρήσεων γης. Στόχος της χωροταξίας είναι η ρύθμιση και οργάνωση των ανθρώπινων δραστηριοτήτων και λειτουργιών με την σωστή κατανομή, και ανάπτυξη των φυσικών πόρων, των οικονομικών, κοινωνικών, πολιτιστικών και δημογραφικών δεδομένων και με συντονισμό της εφαρμογής των προγραμμάτων ανάπτυξης σε συγκεκριμένες εδαφικές ενότητες ώστε να βελτιωθούν

η ισορροπία του δικτύου των πόλεων, οι σχέσεις πόλης-υπαίθρου, η διαχείριση των φυσικών και πολιτιστικών πόρων και η προστασία του περιβάλλοντος (www.ypeka.gr).

Βασικός στόχος της χωροταξίας είναι η παροχή ισότιμης πρόσβασης σε όλους τους πολίτες σε βασικές υπηρεσίες, εξυπηρετήσεις και υποδομές. Προωθεί τον συντονισμό ανάμεσα σε διαφορετικούς τομείς πολιτικής, ακολουθώντας τις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης, δηλαδή την ισορροπία ανάμεσα στην ανταγωνιστικότητα, την κοινωνική συνοχή και την ποιότητα ζωής και περιβάλλοντος. Οι κεντρικοί στόχοι της χωροταξίας προσδιορίζονται με βάση την αξιολόγηση των αναγκών της χώρας και των επί μέρους περιοχών της, σε συνάρτηση με το Διεθνές και Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Κανόνων (www.ypeka.gr).

Ο Χωροταξικός σχεδιασμός ρυθμίζεται βασικά από το Νόμο 2742 για τον "Χωροταξικό Σχεδιασμό και Αειφόρο Ανάπτυξη και άλλες διατάξεις" (Νόμος 2742/1999 - ΦΕΚ Α 207 / 07.10.1999). Οι κατευθυντήριες αρχές του νόμου συνοψίζονται ως εξής:

- Η πρώτη αρχή συνδέεται με την ανάδειξη του Χωροταξικού Σχεδιασμού ως πλαισίου ενίσχυσης και ανάδειξης της ποικιλότητας και πολυμορφίας του εθνικού χώρου, ισόρροπης διάχυσης της ανάπτυξης και προώθησης της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής, καθώς και βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας του ελληνικού χώρου στο διεθνές και ευρωπαϊκό περιβάλλον.
- Η δεύτερη αρχή συνδέεται με τη συλλογική δράση και την κοινή ευθύνη για τη διαμόρφωση και την αποτελεσματική εφαρμογή του Χωροταξικού Σχεδιασμού. Σύμφωνα με την αρχή αυτή, η επιτυχής σύλληψη και εφαρμογή μιας πολιτικής για την ολοκληρωμένη και βιώσιμη ανάπτυξη του ελληνικού χώρου δεν μπορεί να περιορίζεται στο πλαίσιο του Υπουργείου. Απαιτεί μια ευρύτερη και ενεργή ανάμιξη συναρμόδιων φορέων, της τοπικής αυτοδιοίκησης, εκπροσώπων της επιστήμης, της κοινωνίας και της οικονομίας.
- Η τρίτη αρχή συνδέεται με την διεύρυνση, τον εμπλουτισμό και την ανανέωση των εργαλείων και μηχανισμών άσκησης χωροταξικού σχεδιασμού

- Η τέταρτη αρχή συνδέεται με τη διασφάλιση ενός δυναμικού και ευέλικτου χωροταξικού σχεδιασμού, που να μπορεί να εγγυηθεί την έγκαιρη και αξιόπιστη παρακολούθηση των χωρικών εξελίξεων σε ευρωπαϊκό, δια-περιφερειακό και ενδο-περιφερειακό επίπεδο και τη δυνατότητα προσαρμογής του στις συνεχώς μεταβαλλόμενες ανάγκες και δεδομένα.
- Η πέμπτη αρχή συνδέεται με την κατοχύρωση της ασφάλειας δικαίου και της αρχής της εμπιστοσύνης στη χωροθέτηση ιδιωτικών και δημόσιων έργων και δραστηριοτήτων
- Η έκτη αρχή συνδέεται με την υποστήριξη μέσω του χωροταξικού σχεδιασμού της διοικητικής και οικονομικής ανασυγκρότησης της χώρας (<http://www.ypeka.gr>)

Η αρχή του σχεδιασμού των πόλεων έχει ως βασικό συμπλήρωμα τη δημιουργία κανόνων για τη σωστή λειτουργία των πολεοδομικών σχεδίων, για τις κατηγορίες χρήσεων γης και για τη δημιουργία κοινωφελών και κοινοχρήστων χώρων. Όλα τα παραπάνω στοιχεία αποτελούν το "κανονικό" πολεοδομικό δίκαιο της χώρας, το οποίο είναι ανάλογο με τα ευρωπαϊκά πρότυπα.

Παρόλα αυτά, το παραπάνω "σύστημα" πολεοδομικού σχεδιασμού δεν λειτουργεί αποτελεσματικά, καθώς σταδιακά έχει δημιουργηθεί ένα παράλληλο σύστημα επιμέρους διατάξεων, εργαλείων και ρυθμίσεων, με βάση τις οποίες ανατρέπεται το περιεχόμενο του σχεδιασμού. Το δεύτερο αυτό σκέλος του πολεοδομικού δικαίου θεωρείται υπεύθυνο για το αναποτελεσματικό χαρακτήρα της πολεοδομικής νομοθεσίας με πολύ δυσμενή αποτελέσματα στο χώρο των πόλεων και οικισμών.

Ο Πολεοδομικός Σχεδιασμός σήμερα ρυθμίζεται βασικά από τον Νόμο 2508/97 για την Βιώσιμη Οικιστική Ανάπτυξη, ο οποίος αποτελεί συνέχεια και ολοκλήρωση του πολεοδομικού καθεστώτος που εισήγαγε ο Οικιστικός νόμος 1337/83 (<http://www.ypeka.gr>).

3.8 ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΒΙΟΤΟΠΩΝ ΚΑΙ ΦΥΣΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Στο πλαίσιο της ελληνικής πολιτικής προστασίας του περιβάλλοντος και της βιώσιμης ανάπτυξης, εξαιρετική σημασία έχει αποκτήσει ο σχεδιασμός και η

εφαρμογή μιας ενιαίας πολιτικής προστασίας και διατήρησης του φυσικού περιβάλλοντος της χώρας.

Έχει θεσμοθετηθεί η Οδηγία 92/43/ΕΟΚ "για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας" από το Συμβούλιο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων με σκοπό την προστασία της βιολογικής ποικιλότητας, μέσω της διατήρησης των φυσικών οικοτόπων, καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας στο ευρωπαϊκό έδαφος των κρατών μελών που εφαρμόζεται η συνθήκη. Τα μέτρα που λαμβάνονται σύμφωνα με την παρούσα οδηγία, έχουν στόχο τη διασφάλιση της διατήρησης ή της αποκατάστασης σε ικανοποιητική κατάσταση διατήρησης, των φυσικών οικοτόπων και των άγριων ειδών χλωρίδας και πανίδας κοινοτικού ενδιαφέροντος. Κατά τη λήψη των μέτρων λαμβάνονται υπόψη οι οικονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές απαιτήσεις, καθώς και οι περιφερειακές και τοπικές ιδιομορφίες. Η Οδηγία 79/409/ΕΟΚ θεσμοθετήθηκε με σκοπό τη προστασία, τη διατήρηση και τη ρύθμιση της εκμετάλλευσης όλων των ειδών πτηνών που ζουν εκ φύσεως σε άγρια κατάσταση στο ευρωπαϊκό έδαφος των κρατών μελών (<http://www.ypeka.gr>)

Το Δίκτυο Natura 2000 αποτελεί ένα Ευρωπαϊκό Οικολογικό Δίκτυο περιοχών, οι οποίες φιλοξενούν φυσικούς τύπους οικοτόπων και οικοτόπους ειδών που είναι σημαντικοί σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Αποτελείται από δύο κατηγορίες περιοχών:

- τις "Ζώνες Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ)" (Special Protection Areas-SPA) για την Ορνιθοπανίδα, όπως ορίζονται στην Οδηγία 79/409/ΕΚ "για τη διατήρηση των άγριων πτηνών"
- τους "Τόπους Κοινοτικής Σημασίας (ΤΚΣ)" (Sites of Community Importance –SCI) όπως ορίζονται στην Οδηγία 92/43/ΕΟΚ. Για τον προσδιορισμό των ΤΚΣ λαμβάνονται υπόψη οι τύποι οικοτόπων και τα είδη των Παραρτημάτων Ι και ΙΙ της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ καθώς και τα κριτήρια του Παραρτήματος ΙΙΙ αυτής.

Οι Ζώνες Ειδικής Προστασίας, μετά το χαρακτηρισμό τους από τα Κράτη Μέλη, εντάσσονται αυτόματα στο Δίκτυο Natura 2000, και η διαχείρισή τους ακολουθεί τις διατάξεις του άρθρου 6 παρ. 2, 3, 4 της Οδηγίας 92/43/ΕΚ και τις διατάξεις του άρθρου 4 της Οδηγίας 79/409/ΕΟΚ. Αντίθετα, για την ένταξη των

Τόπων Κοινοτικής Σημασίας πραγματοποιείται επιστημονική αξιολόγηση και διαπραγμάτευση μεταξύ των κρατών-μελών και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, σύμφωνα με τα αποτελέσματα των κατά οικολογική ενότητα Βιογεωγραφικών Σεμιναρίων. Οι Τόποι Κοινοτικής Σημασίας υπόκεινται στις διατάξεις του άρθρου 6 παρ. 2, 3, 4 της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ.

Εικόνα 3.8: Λίμνη Κερκίνη. Υγρότοπος ενταγμένος στο δίκτυο Natura 2000.

Ο Κατάλογος των Ζωνών Ειδικής Προστασίας δημοσιεύθηκε στο ΦΕΚ 1495/06.09.2010 ως παράρτημα στη νέα ενσωμάτωση της Οδηγίας 79/409/ΕΟΚ (η οποία κωδικοποιήθηκε με την Οδηγία 2009/147/ΕΚ).

Μετά την οριστικοποίηση του καταλόγου των ΤΚΣ, τα Κράτη Μέλη υποχρεούνται να κηρύξουν τις περιοχές αυτές ως "Ειδικές Ζώνες Διατήρησης (ΕΖΔ) (Special Areas of Conservation - SAC)" το αργότερο μέσα σε διάστημα έξι ετών και να καθορίσουν τις προτεραιότητες για την διατήρηση σε ικανοποιητική κατάσταση των τύπων οικοτόπων και ειδών κοινοτικού ενδιαφέροντος εντός αυτών. Οι ΕΖΔ υπόκεινται στις διατάξεις του άρθρου 6 παρ. 1, 2, 3, 4 της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ.

Η καταγραφή των τόπων που πληρούν τα κριτήρια της παρουσίας τύπων οικοτόπων και οικοτόπων ειδών της Οδηγίας 92/43/ΕΚ στη χώρα μας (296 περιοχές –"Επιστημονικός Κατάλογος"), έγινε από ομάδα περίπου 100 επιστημόνων που

συστήθηκε ειδικά για το σκοπό αυτό στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού προγράμματος LIFE (1994-1996) με τίτλο "Καταγραφή, Αναγνώριση, Εκτίμηση και Χαρτογράφηση των Τύπων Οικοτόπων και των Ειδών Χλωρίδας και Πανίδας της Ελλάδας (Οδηγία 92/43/ΕΟΚ)". Στον "Επιστημονικό Κατάλογο" εντάχθηκε το σύνολο σχεδόν των μέχρι τότε προστατευόμενων περιοχών σε εθνικό και διεθνές επίπεδο.

Η Ελλάδα έχει χαρακτηρίσει σήμερα 202 Ζώνες Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ) και 241 Τόπους Κοινοτικής Σημασίας (ΤΚΣ), εκ των οποίων οι δύο είναι ακόμη προτεινόμενοι. Οι δύο κατάλογοι περιοχών παρουσιάζουν μεταξύ τους επικαλύψεις όσον αφορά τις εκτάσεις τους.

Όλοι οι τόποι του Δικτύου Natura 2000, που περιλαμβάνονται στη βάση δεδομένων, συνοδεύονται από δελτίο δεδομένων με γενικότερα περιγραφικά στοιχεία και ειδικότερες πληροφορίες για τους τύπους οικοτόπων και τα είδη που ενδιαιτούν στον κάθε τόπο και από χάρτη κλίμακας 1:100.000.

Όλοι οι ανωτέρω χάρτες έχουν αποσταλεί στις Διευθύνσεις Περιβάλλοντος και Χωροταξίας των Περιφερειών της χώρας, στα Τμήματα Περιβάλλοντος των Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων, στις αρμόδιες Υπηρεσίες των Κεντρικών Υπουργείων και στη βιβλιοθήκη του ΥΠΕΚΑ(www.ypeka.gr).

3.9 ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ – ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ ΓΕΩΡΓΙΑ

Τα αγροτικά συστήματα εμπλουτίζονται από το περιβάλλον με τα απαραίτητα στοιχεία για την παραγωγή γευστικών και υψηλής ποιότητας τροφίμων για την ανθρώπινη κατανάλωση. Οι βιοκαλλιεργητές προσπαθούν να διαχειριστούν σωστά τους φυσικούς πόρους, ακόμα και να βελτιώσουν τα φυσικά τους επίπεδα. Μέσω της βιολογικής γεωργίας παρέχονται στον καταναλωτή φρέσκα, γευστικά και αυθεντικά τρόφιμα των οποίων ο τρόπος παραγωγής εμπεριέχει σεβασμό στην ισορροπία των οικολογικών συστημάτων.

Οι βιοκαλλιεργητές μέσω της ορθής διαχείρισης των εισροών και εκροών του εδάφους, καταφέρνουν να διατηρούν τη γονιμότητά του και της σύστασή του. Η βιολογική τροφική αλυσίδα συνεισφέρει επίσης και στη διατήρηση της βιοποικιλότητας (http://ec.europa.eu/agriculture/organic/organic-farming/what-organic_el).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

4.1 Γενικά για τα Συστήματα Περιβαλλοντικής Διαχείρισης

Ως *Σύστημα Περιβαλλοντικής Διαχείρισης* ορίζεται ένα σύνολο από ενέργειες το οποίο οδηγεί μια επιχείρηση ή έναν οργανισμό στην υιοθέτηση περιβαλλοντικής πολιτικής και στην εφαρμογή περιβαλλοντικού προγράμματος. Αποτελεί μια οργανωτική δομή που περιλαμβάνει τις κατάλληλες μεθόδους, διαδικασίες, πληροφορίες, προγραμματικές δραστηριότητες, υπευθυνότητες καθώς και τους απαιτούμενους πόρους με απώτερο στόχο την εφαρμογή, επίτευξη, επιθεώρηση και διατήρηση της περιβαλλοντικής διαχείρισης και περιβαλλοντικής πολιτικής (ΕΛΟΤ EN ISO, 1997).

Ο σκοπός των συστημάτων περιβαλλοντικής διαχείρισης είναι η συνεχής βελτίωση της περιβαλλοντικής επίδοσης ενός οργανισμού, ώστε να διασφαλιστεί η συμμόρφωση με την περιβαλλοντική νομοθεσία. Παράλληλα, ικανοποιεί τις αρχές της περιβαλλοντικής πολιτικής για την προστασία του περιβάλλοντος και την πρόληψη της ρύπανσης σε ισορροπία με τις κοινωνικό-οικονομικές ανάγκες του οργανισμού (ΕΛΟΤ EN ISO, 1997).

Η πρωτοβουλία και η ευθύνη για την εφαρμογή ενός τέτοιου συστήματος ανήκουν αποκλειστικά και μόνο στην ενδιαφερόμενη επιχείρηση, η οποία καλείται να θέσει μόνη της ποιοτικούς και ποσοτικούς στόχους και να κινείται συνεχώς στην κατεύθυνση της βελτίωσης των περιβαλλοντικών της επιδόσεων (Σταμπουλή, 2004).

4.2 Τα πρότυπα ISO 14000

Η σειρά Προτύπων *ISO 14000* εμφανίστηκε για πρώτη φορά το 1996. Ο σκοπός τους είναι η παροχή ενός πλαισίου συστήματος, με το οποίο οι επιχειρήσεις μπορούν να λειτουργήσουν προς την κατεύθυνση της προστασίας του Περιβάλλοντος. Πρόκειται για μια σειρά προτύπων του *Διεθνούς Οργανισμού Τυποποίησης* (International Standards Organization), γνωστού υπό την ονομασία ISO. Ο λόγος δημιουργίας τους ήταν η Παγκόσμια Πρωτοβουλία για το Περιβάλλον

του Rio De Janeiro το 1992, η έκδοση του προτύπου BS 7750 και τα μηνύματα που έφταναν στον ISO από την επιτροπή SAGE (Strategic Advisory Group on the Environment), η οποία είχε ως σκοπό να βρει ερευνητικό ρόλο για την αναγκαιότητα της δημιουργίας ενός νέου προτύπου περιβαλλοντικού χαρακτήρα. Λόγω αυτής της ανάγκης, ο ISO προχώρησε στο σχηματισμό της Τεχνικής Επιτροπής TG 207 το 1993 και τα εργαλεία της περιβαλλοντικής διαχείρισης, γνωστότερα ως τα πρότυπα της σειράς ISO 14000 (Αρβατινογιάννης, 2000).

Τα Συστήματα Περιβαλλοντικής Διαχείρισης αποτελούνται από τα πρότυπα ISO 14000, ISO 14001 (Environmental Management Systems - Specification with guidance for use) και ISO 14004 (Environmental Management Systems - General guidelines on principles, systems and supporting techniques).

Τα ISO σχεδιάστηκαν για να λειτουργούν μεταξύ τους, όμως μπορούν να χρησιμοποιηθούν και ξεχωριστά. Στις εργασίες εκπόνησης Διεθνών Προτύπων του ISO, συμμετέχουν οι Οργανισμοί Τυποποίησης 120 χωρών. Η υιοθέτηση της σειράς ISO 14000 παρέχει στις επιχειρήσεις ένα σημαντικό μέσο διαχείρισης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων από τη λειτουργία τους (International Network for Environmental Management, 1999).

4.2.1. Πλεονεκτήματα της εγκατάστασης των προτύπων ISO 14000

Λόγω της εφαρμογής του ISO 14000 η εταιρεία βελτιώνει τη δημόσια εικόνα της αλλά και τις ενδεχόμενες μηνύσεις που μπορεί να προκύψουν. Το κόστος λειτουργίας του ISO 14000 είναι μεγάλο για τις επιχειρήσεις και ειδικότερα για τις μικρές. Όμως η εφαρμογή του αποτελεί ανταγωνιστικό πλεονέκτημα. Τα συνολικά πλεονεκτήματα από την εφαρμογή του ISO 14000 συνοψίζονται στα ακόλουθα όπως επίσης και τα ακόλουθα (Μαχαιρά 2003, Woodside 1998):

- Υπευθυνότητα στην αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών θεμάτων
- Μειωμένο Λειτουργικό Κόστος
- Διαχείριση των αλλαγών σε επίπεδο προμηθειών
- Αυξημένη παραγωγικότητα
- Βελτιωμένη οικονομική επίδοση
- Συνεπής συμμόρφωση με τις νομοθετικές απαιτήσεις
- Μείωση της χρήσης πρώτων υλών και εξοικονόμηση ενέργειας

- Ορθή διαχείριση των αποβλήτων και μείωση του κόστους αποβλήτων
- Βελτιωμένες σχέσεις με την πολιτεία και τους πελάτες
- Κινητοποίηση και συμμετοχή των εργαζομένων
- Βελτιωμένη Περιβαλλοντική Επίδοση
- Αξιοποίηση των ανανεώσιμων πόρων

Η δυσκολία που αντιμετωπίζεται για την εφαρμογή των πρότυπων της σειράς ISO 14000 είναι ότι πρέπει να πειστούν οι εταιρίες ότι οφείλουν να τα υιοθετήσουν και αυτό να μην εμποδίζεται λόγω κόστους. Η πιστοποίηση τους από κάποιο φορέα δεν είναι απαραίτητη.

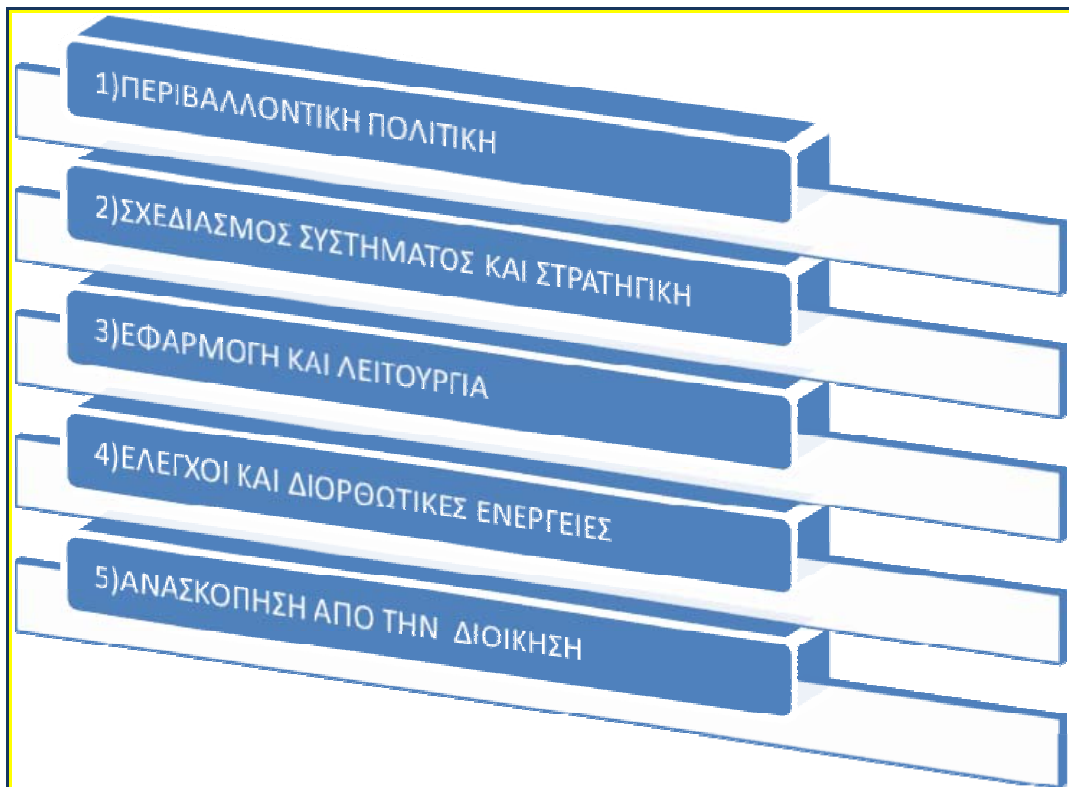
4.2.2. Το Διεθνές Πρότυπο ISO 14001

Το πιο αναγνωρισμένο πλαίσιο Συστήματος Περιβαλλοντικής Διαχείρισης είναι το πρότυπο 14001. Με το πρότυπο αυτό οι επιχειρήσεις μπορούν να διαχειρίζονται με τον καλύτερο τρόπο τον αντίκτυπο των εργασιών τους στο περιβάλλον. Το ISO 14001 μπορεί να εφαρμοσθεί σε όλα τα μεγέθη οργανισμών στο δημόσιο και στον ιδιωτικό τομέα.

Όταν η εφαρμογή του ISO 14001 είναι επιτυχής, η εταιρεία μπορεί να ενημερώσει όλα τα μέρη ότι εφαρμόζεται ένα αποτελεσματικό σύστημα περιβαλλοντικής διαχείρισης. Το ISO 14001 προσαρμόζεται στις απαιτήσεις ακόμα και αν υπάρχει άλλο σύστημα διαχείρισης (π.χ. ISO 9000).

Η γενική δομή του ISO 14001 παρουσιάζεται στο Σχήμα 4.1 και συνοψίζεται στους εξής τομείς:

- Περιβαλλοντική πολιτική
- Σχεδιασμός Συστήματος
- Εφαρμογή και λειτουργία
- Έλεγχοι και διορθωτικές ενέργειες
- Ανασκόπηση από τη Διοίκηση (Γιαμά, 2001).

Σχήμα 4.1. Πορεία υλοποίησης του προτύπου ISO 14001

Για τις επιχειρήσεις τα οφέλη από την εφαρμογή του ISO 14001 είναι τα παρακάτω (Woodside, 1998):

- Μείωση του κόστους
 - εξοικονόμηση πρώτων υλών και υλικών συσκευασίας
 - μείωση κατανάλωσης ενέργειας
 - μείωση του όγκου των παραγομένων αποβλήτων σε αέρα, νερό και έδαφος - αποφυγή του κόστους για την αποκατάσταση ατυχημάτων
- Αύξηση των πωλήσεων και απόκτηση ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος
 - ενίσχυση της εικόνας της επιχείρησης προς τους καταναλωτές, το κράτος τους επενδυτικούς οργανισμούς, την τοπική αυτοδιοίκηση και άλλους φορείς.
 - αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού
- Βελτίωση της οργάνωσης και λειτουργίας της επιχείρησης
- Ευρύτερη συμβολή σε οφέλη προς την κοινωνία και το περιβάλλον

Οι δαπάνες για την ανάπτυξη και εφαρμογή του Συστήματος Περιβαλλοντικής Διαχείρισης ISO 14001 αφορούν το προσωπικό, τους συμβούλους, την εκπαίδευση, την αγορά οργάνων μέτρησης και τις απαιτούμενες παρεμβάσεις

στις εγκαταστάσεις. Το ISO 14001 ικανοποιεί την πλειοψηφία των περιβαλλοντολόγων, όλων των ενδιαφερόμενων μερών, καθώς και του οικολογικά - σε μεγάλο βαθμό πλέον- συνειδητοποιημένου καταναλωτικού κοινού.

4.3 Το Σύστημα Διαχείρισης EMAS

Το πρότυπο EMAS (Eco-Management and Audit Scheme) αποτελεί ένα Κοινοτικό Σύστημα Οικολογικής Διαχείρισης και Επιθεώρησης στο οποίο μπορούν να συμμετέχουν εθελοντικά επιχειρήσεις και οργανισμοί. Υιοθετήθηκε από την Ευρωπαϊκή Ένωση τον Ιούνιο του 1993, ενώ ο αναθεωρημένος Κανονισμός του συστήματος εφαρμόζεται από τις 10 Απριλίου 1995. Η διαφορά του αναθεωρημένου Κανονισμού σε σχέση με αυτόν του 1993 είναι στο γεγονός ότι πλέον μπορούν να καταχωρούνται όλοι οι οργανισμοί στο μητρώο EMAS και όχι μόνο οι μεταποιητικές επιχειρήσεις.

Το EMAS έχει ως στόχο να βρεί τις Ευρωπαϊκές επιχειρήσεις οι οποίες έχουν εφαρμόσει Συστήματα Περιβαλλοντικής Διαχείρισης και προγράμματα προστασίας του περιβάλλοντος και έχουν υποσχεθεί να βελτιώνουν τις περιβαλλοντικές τους επιδόσεις, κάνοντας γνωστά τα αποτελέσματα στο ευρύ κοινό.

Η βελτίωση των περιβαλλοντικών επιδόσεων μιας επιχείρησης προκύπτει ως αποτέλεσμα μιας δημόσιας περιβαλλοντικής πολιτικής και μέσω περιοδικών ελέγχων, οι οποίοι αποτελούν μέρος ενός συστήματος που συνεχώς αλλάζει. Το πρότυπο όμως δεν αντικαθιστά τη νομοθεσία σε θέματα προστασίας του περιβάλλοντος και δεν αποτελεί προσπάθεια επιβολής, διότι η εφαρμογή της διαδικασίας είναι εκούσια.

Η ανταπόκριση του συγκεκριμένου συστήματος είναι μεγάλη από την ευρωπαϊκή βιομηχανία. Ενδιαφέρον έχει επιδειχθεί και από εταιρείες εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης, που διαβλέπουν ενδεχόμενη λειτουργία του EMAS ως ένα ανταγωνιστικό εργαλείο υπέρ των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων (ΥΠΕΧΩΔΕ, 2000).

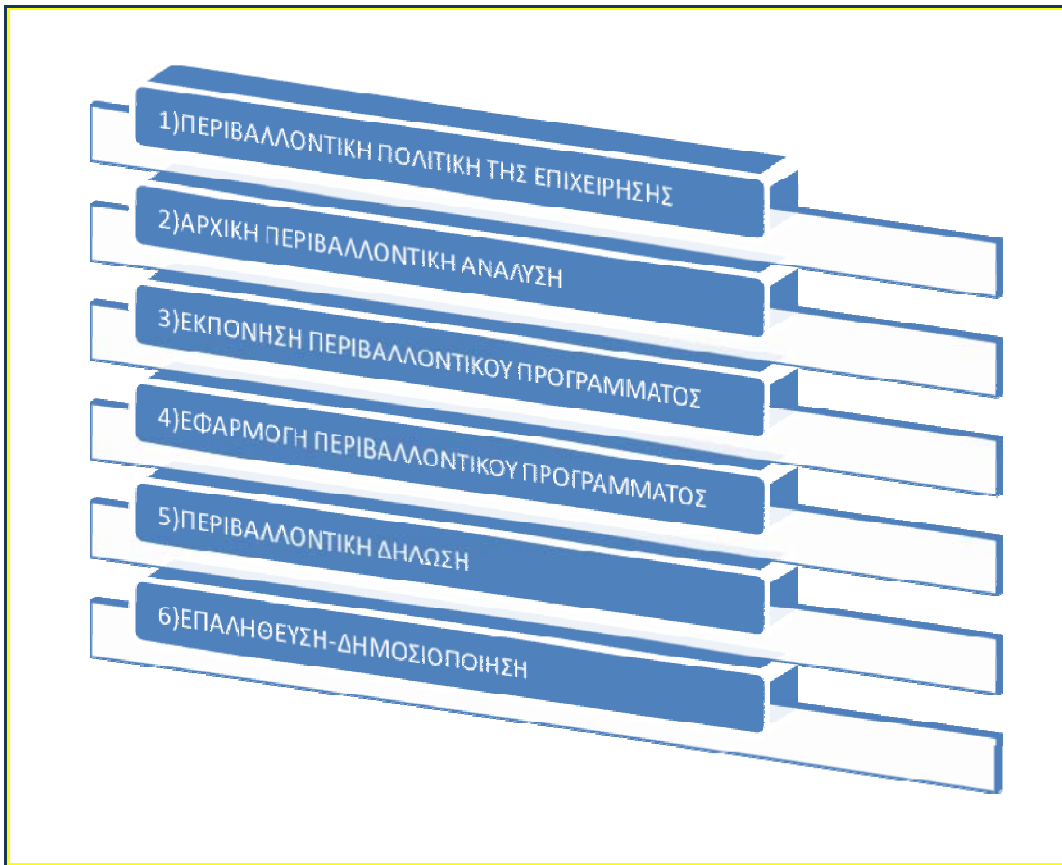
Η πορεία της υλοποίησης του συστήματος EMAS έχει ως εξής:

1. Περιβαλλοντική πολιτική της επιχείρησης: Η ενδιαφερόμενη επιχείρηση καλείται να διατυπώσει στο ανώτατο επίπεδο διοίκησης μια περιβαλλοντική πολιτική σύμφωνα με τις απαιτήσεις των κανονισμών. Η προσπάθεια αυτή συνίσταται στη μείωση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων σε επίπεδα που να

- μην υπερβαίνουν εκείνα που αντιστοιχούν στην οικονομικά βιώσιμη εφαρμογή της βέλτιστης διαθέσιμης τεχνολογίας.
2. Αρχική περιβαλλοντική ανάλυση: Απαιτείται μια αρχική εκτίμηση της παρούσας κατάστασης. Στη φάση αυτή καταγράφονται οι παραγωγικές και άλλες διαδικασίες που εφαρμόζονται στον υπό εξέταση χώρο των δραστηριοτήτων και οι επιδράσεις αυτών στο περιβάλλον.
 3. Εκπόνηση περιβαλλοντικού προγράμματος: Με βάση τα αποτελέσματα της περιβαλλοντικής ανάλυσης και τις δεσμεύσεις της περιβαλλοντικής πολιτικής, η επιχείρηση καλείται να εκπονήσει πρόγραμμα δράσης για την επίτευξη αυτών των στόχων.
 4. Εφαρμογή περιβαλλοντικού προγράμματος: Η εφαρμογή του περιβαλλοντικού προγράμματος συνίσταται στην υλοποίηση των ενεργειών που προβλέφθηκαν κατά τη σύνταξη του και στη διενέργεια περιβαλλοντικών ελέγχων για την εκτίμηση της πορείας εφαρμογής του συστήματος, την καταγραφή νέων δεδομένων και την ανάληψη κατάλληλων διορθωτικών ενεργειών. Μετά από κάθε έλεγχο αναπροσαρμόζονται οι στόχοι της επιχείρησης από το ανώτατο επίπεδο διοίκησης με βάση την αρχική διατύπωση της περιβαλλοντικής πολιτικής και αναπροσαρμόζεται το πρόγραμμα δράσης.
 5. Περιβαλλοντική δήλωση: Διατυπώνεται γραπτά και επίσημα το σύνολο των στόχων και των εφαρμοζόμενων και προγραμματισμένων δράσεων σχετικά με το περιβάλλον. Περιλαμβάνονται επίσης στοιχεία που αφορούν στην παρούσα κατάσταση σχετικά με το περιβάλλον και την εναρμόνιση της επιχείρησης με τους σχετικούς ρυθμιστικούς κανόνες που προβλέπονται από το νόμο.
 6. Επαλήθευση-Δημοσιοποίηση: Η περιβαλλοντική δήλωση διαβιβάζεται στον αρμόδιο οργανισμό επαλήθευσης του κάθε κράτους-μέλους. Η δήλωση αυτή και κατά συνέπεια το σύνολο των ενεργειών που αφορούν το οικολογικό σύστημα διαχείρισης και ελέγχου, εξετάζονται από Διαπιστευμένο Επιθεωρητή Περιβάλλοντος, ο οποίος πιστοποιεί ή όχι τη δήλωση. Κάθε χώρος δραστηριοτήτων μιας επιχείρησης ή ενός οργανισμού που καταχωρείται στο μητρώο EMAS μπορεί να χρησιμοποιεί το σύμβολο του EMAS στην αλληλογραφία και στα επίσημα έγγραφα του, στην Ετήσια Έκθεση Αναφοράς και σε λογαριασμούς (αλλά όχι στα προϊόντα της

επιχείρησης), συνοδευόμενο από μια σύντομη δήλωση. Επιπλέον η περιβαλλοντική δήλωση είναι διαθέσιμη σε όποιον τη ζητήσει.

Η πορεία υλοποίησης του συστήματος EMAS παρουσιάζεται στο Σχήμα 4.2.

Σχήμα 4.2. Πορεία υλοποίησης συστήματος EMAS

Η διαδικασία επικύρωσης των επιχειρήσεων και οργανισμών σύμφωνα με το σύστημα EMAS πρέπει να επαναλαμβάνεται ετησίως. Ο αρμόδιος φορέας στην Ελλάδα για τη διαπίστευση των επιθεωρητών είναι το ΕΣΥΔ (Εθνικό Συμβούλιο Διαπίστευσης) που υπάγεται στο Υπουργείο Ανάπτυξης, στη Διεύθυνση Πολιτικής Ποιότητας. Μέχρι σήμερα, η εφαρμογή του EMAS στην Ελλάδα μέσω προγραμμάτων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής έχει βοηθήσει στην εξαγωγή ορισμένων σημαντικών συμπερασμάτων ως προς την εφαρμοσιμότητα, τις προοπτικές, τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις κατά την προσπάθεια εφαρμογής του και την εναρμόνιση με την υπάρχουσα ελληνική νομοθεσία στα θέματα περιβάλλοντος.

Το EMAS είναι ένα ανταγωνιστικό εργαλείο για τις επιχειρήσεις που είναι εξαγωγικές γιατί μπορούν να ανακοινώσουν αμέσως τις επιδόσεις στους συνεργάτες της, στη διοίκηση, στο κοινό και στα πιστωτικά ιδρύματα. Εξάλλου, η ένταξη στο

EMAS θεωρείται ήδη κριτήριο επιλεξιμότητας για κοινοτικά προγράμματα επιδοτήσεων σε βιομηχανίες. Ακόμη, ένα πολύ δυνατό πλεονέκτημα για την επιλογή του EMAS είναι ότι οι επιχειρήσεις παίρνουν ευνοϊκότερα κοινοτικά προγράμματα, χορήγηση δανείων, απαλλαγή ελέγχων.

4.4. Σύγκριση του EMAS με το ISO 14001

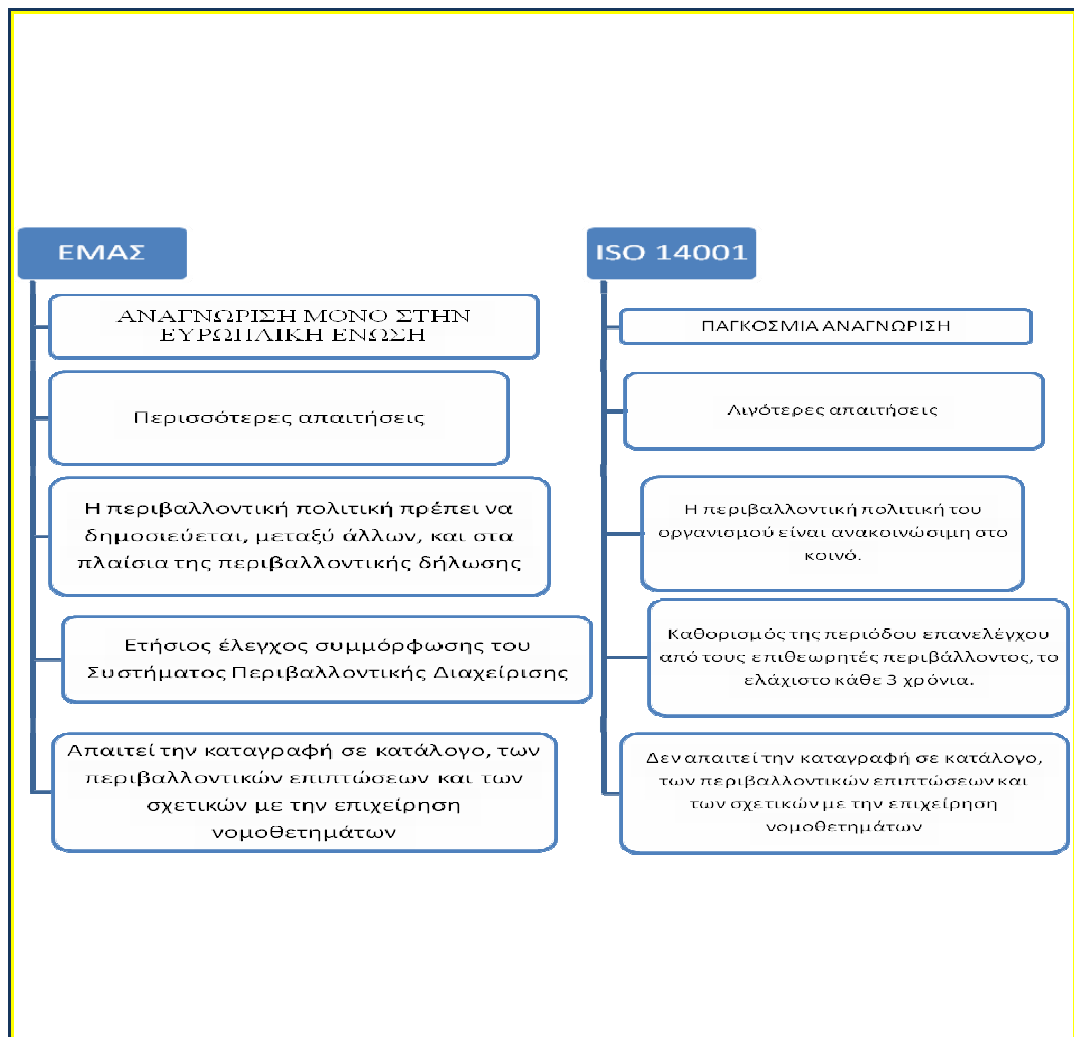
Το πιο ουσιώδες κοινό χαρακτηριστικό και των δύο συστημάτων είναι η συμβατότητά τους με τα Συστήματα Διασφάλισης Ποιότητας ISO 9000. Υπάρχουν όμως σημαντικές διαφορές που εντοπίζονται κυρίως στον τρόπο πιστοποίησης και καταχώρησης. Το EMAS αποτελεί έναν Ευρωπαϊκό κανονισμό ενώ το ISO 14001 ένα διεθνές πρότυπο. Οι διαφορές μεταξύ των δύο συστημάτων περιγράφονται συνοπτικά στο Σχήμα 4.3.

Η πιο σημαντική διαφορά είναι ότι το ISO 14001 αποτελεί ένα πλήρως ανεπτυγμένο διεθνές πρότυπο, ενώ το EMAS βρίσκεται στην κατηγορία της εθελοντικής συμμόρφωσης με τους νόμους. Ακόμη, το EMAS εφαρμόζεται αποκλειστικά στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ενώ το ISO 14001 παγκοσμίως. Άλλες σημαντικές διαφορές συνοψίζονται στα ακόλουθα (Αρβατινογιάννης, 2000):

- Το EMAS εξειδικεύεται σε κάθε εργοστασιακή εγκατάσταση και σχετίζεται με βιομηχανικές διεργασίες. Το ISO 14001 εφαρμόζεται σε διεργασίες, προϊόντα και υπηρεσίες όλων των τμημάτων, συμπεριλαμβανομένων και μη βιομηχανικής φύσεως, όπως οι κυβερνήσεις.
- Το EMAS απαιτεί μια εκτεταμένη περιβαλλοντική αρχική ανασκόπηση ως μέρος του ΣΠΔ, ενώ αυτό δεν απαιτείται από το ISO 14001, αλλά προτείνεται απλώς στο Παράρτημα A.3.1 του ISO 14001
- Το EMAS απαιτεί την έκδοση μιας θεωρημένης δημόσιας περιβαλλοντικής δήλωσης και μια ετήσια σχετικά απλοποιημένη δήλωση, ενώ το ISO 14001 δεν απαιτεί καμία δημόσια δήλωση. Στην ουσία, εναπόκειται στην επιχείρηση να αποφασίσει εάν και ποιες από τις πληροφορίες θα κοινοποιήσει. Επίσης, ενώ το EMAS απαιτεί από την εταιρεία να ανακοινώσει δημόσια την πολιτική, τα προγράμματα και το ΣΠΔ της, το ISO 14001 απαιτεί μόνο τη δημόσια δήλωση της Περιβαλλοντικής Πολιτικής
- Το EMAS επιζητά πιο εκτεταμένο και αυστηρό έλεγχο από το ISO 14001, το οποίο απαιτεί έλεγχο του ΣΠΔ κάθε τρία χρόνια, αν και ο φορέας που

εφαρμόζει το σύστημα ISO 14001 θα πρέπει να αποτιμήσει την συμμόρφωση με τις απαιτήσεις του. Αντιθέτως, ο κανονισμός EMAS απαιτεί την επικύρωση του ΣΠΔ και της περιβαλλοντικής δήλωσης κάθε χρόνο.

- Οι απαιτήσεις του ΣΠΔ στο EMAS απαιτούν την προετοιμασία ενός καταλόγου που περιλαμβάνει τις δράσεις της βιομηχανίας στο περιβάλλον, σε αντίθεση με το ISO 14001. Επιπροσθέτως, το EMAS προβλέπει την βελτίωση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων, ενώ το σύστημα ISO 14001 περιορίζεται στη βελτίωση του ΣΠΔ ως μέσο βελτίωσης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων

Σχήμα 4.3. Διαφορές μεταξύ των συστημάτων περιβαλλοντικής διαχείρισης ISO 14001 και EMAS

Η πλειοψηφία των επιχειρήσεων και των οργανισμών επιλέγουν την εφαρμογή του ISO 14001 και όχι του EMAS. Ο βαθμός εξωστρέφειας επηρεάζει

κατά κύριο λόγο την επιλογή μεταξύ εφαρμογής ISO 14001 ή EMAS. Οι πιο "εξωστρεφείς" επιχειρήσεις προτιμούν την καταχώρησή τους στο μητρώο EMAS ενώ άλλες λιγότερο "εξωστρεφείς", που δεν επιθυμούν τη δημοσιοποίηση ποσοτικών στοιχείων της επιχείρησής τους μέσω της περιβαλλοντικής τους δήλωσης, προτιμούν την πιστοποίησή τους με το πρότυπο ISO 14001 (Σταμπούλη, 2004).

4.5 Άλλα Συστήματα Περιβαλλοντικής Διαχείρισης

4.5.1 Το πρότυπο BS 7750

Το Πρότυπο BS 7750 εμφανίστηκε για πρώτη φορά το 1992 από το Βρετανικό Ινστιτούτο Προτυποποίησης (B.S.I.) και τροποποιήθηκε στη συνέχεια το 1994. Ουσιαστικά, το αρχικό πρότυπο του BS 7750 αποτέλεσε τον βασικό άξονα για τις εργασίες του SAGE και επηρέασε το ISO 14001.

Βασικό τμήμα του BS 7750 αποτελεί το σύνολο των απαιτήσεων για το Σύστημα Περιβαλλοντικής Διαχείρισης. Ακόμη, το πρότυπο BS 7750 περιέχει δύο παραρτήματα που παρέχουν περαιτέρω πληροφορίες για τη χρήση του προτύπου.

Φορείς διαπίστευσης στην Ευρώπη είναι το United Kingdom Accreditation Service (UKAS) της Βρετανίας και το Ολλανδικό Συμβούλιο Πιστοποίησης (Raar voor der Certifiatie, RvC).

4.5.2 Το σύστημα CERES

Ο Συνασπισμός των Περιβαλλοντικά Υπεύθυνων Οικονομιών (Coalition for Environmentally Responsible Economies - CERES) ιδρύθηκε το 1989 και αποτελεί έναν οργανισμό μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα. Μέλη του είναι επενδυτές, περιβαλλοντικές οργανώσεις και ομάδες που δείχνουν ενδιαφέρον στην ενασχόληση με τα κοινά. Οι αρχές του CERES, οι οποίες δημοσιεύτηκαν το 1989, περιλαμβάνουν έναν κώδικα δέκα σημείων. Ο κώδικας είχε ως στόχο την ανάπτυξη προγραμμάτων που θα απέτρεπαν την περαιτέρω υποβάθμιση του περιβάλλοντος, θα βοηθούσαν τις βιομηχανίες τροφίμων και άλλες εταιρείες να αναπτύξουν μία σωστή και ασφαλή περιβαλλοντική πολιτική και θα έδιναν τη δυνατότητα στους επενδυτές να λάβουν σωστές αποφάσεις σχετικά με τα περιβαλλοντικά θέματα.

Το CERES σε αντίθεση με το ISO 14001 αποτελεί ένα σύστημα περιβαλλοντικής διαχείρισης το οποίο, αν και αναγνωρίζει τη σημασία της διαχείρισης, δίνει έμφαση στις βασικές αρχές. Έτσι, το CERES εστιάζεται στην προστασία του περιβάλλοντος από τις επιχειρήσεις και τις ενθαρρύνει να υιοθετήσουν μια πιο υπεύθυνη στάση στον τομέα αυτό, το πρότυπο ISO 14001 είναι πιο φιλικό απέναντι στις εταιρείες και υποδεικνύει μόνο ότι "η εταιρεία θα πρέπει να λάβει υπόψη της" την εφαρμογή κάποιας συγκεκριμένης αρχής. Το ISO 14001 διέπεται από την αρχή της "συμβιβαστικής πρακτικής", ώστε να μην έρθει σε αντιπαράθεση και να μη δυσανεστήσει τον επιχειρηματικό κύκλο (Jackson, 1997).

4.5.3 Το σύστημα Responsible Care

Πολλές από τις βασικές αρχές του ISO 14001 έχουν υιοθετηθεί και από άλλα προγράμματα. Παράδειγμα αποτελούν οι δέκα βασικές αρχές του κώδικα ασφαλούς επεξεργασίας και διαχείρισης (Process Safety Code of Management Practices), οι οποίες διατυπώθηκαν στα πλαίσια του συστήματος Responsible Care της Ένωσης Παραγωγών Χημικών Υλών (Chemical Manufacturers Association - CMA). Η γενική ιδέα της διατύπωσης ενός συνόλου βασικών αρχών που θα αποσκοπούσαν στη βελτίωση της διαχείρισης των χημικών υλών διατυπώθηκε αρχικά από την канаδική χημική βιομηχανία το 1984. Οι βασικές αρχές υιοθετήθηκαν από τη χημική βιομηχανία των ΗΠΑ, του Ηνωμένου Βασιλείου και της Γαλλίας 1988. Οι κύριες οδηγίες του Responsible Care ανακοινώθηκαν επίσημα τον Οκτώβριο του 1990 (Jackson, 1997).

Το σύστημα Responsible Care δεν είναι τόσο γενικό όσο το ISO 14001. Οι 22 διαχειριστικές πρακτικές που συμπεριλαμβάνονται στο Responsible Care πληρούν σε όλες τις περιπτώσεις τις απαιτήσεις που διατυπώνονται στο ISO 14001, αλλά δεν περιλαμβάνουν όλες τις απαιτήσεις των διεθνών προτύπων. Είναι φανερή η απουσία οποιασδήποτε αναφοράς σε αρχεία ή η ανάκτηση αρχείων, καθώς και η ανάγκη για τον έλεγχο του συστήματος περιβαλλοντικής διαχείρισης. Μία ακόμα σημαντική διαφορά μεταξύ των δύο συστημάτων είναι ότι ο κώδικας που αναφέρεται στην ασφάλεια επεξεργασίας του Responsible Care είναι πιο λεπτομερής και εξειδικευμένος, καθώς έχει συνταχθεί για την ένωση CMA.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

5.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Περιβαλλοντική Απασχόληση είναι οποιαδήποτε απασχόληση που έχει σχέση με:

- Ανάπτυξη δραστηριοτήτων που αφορούν στο περιβάλλον ή σε τομείς παροχής περιβαλλοντικών υπηρεσιών όπου το τελικό αποτέλεσμα αυτών προκαλεί, άμεσα, την βελτίωση των περιβαλλοντικών συνθηκών.
- Την παραγωγή περιβαλλοντικών αγαθών ή τη δημιουργία υποδομών που στηρίζουν την παροχή περιβαλλοντικών υπηρεσιών

Οι *Νέες Θέσεις Εργασίας* είναι μεταξύ άλλων:

- Θέσεις που δημιουργούνται άμεσα στους φορείς Τοπικής Αυτοδιοίκησης.
- Θέσεις που προωθούνται σε Ιδιωτικούς φορείς.
- Θέσεις που δημιουργούνται σε Μη Κυβερνητικές Περιβαλλοντικές Οργανώσεις.
- Θέσεις που δημιουργούνται σε νέους αναπτυσσόμενους φορείς σε Τοπικό ή Κεντρικό επίπεδο και σχετίζονται με την προστασία του περιβάλλοντος.
- Θέσεις σε προγράμματα με τοπικό προσανατολισμό για ομάδες που είναι περιθωριοποιημένες από την αγορά εργασίας, στοχεύοντας στην επαφή τους με εργασιακούς χώρους και την ένταξή τους σε αυτούς

5.2 Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ

Το 1960 έγινε γνωστό ότι η οικονομική ανάπτυξη δεν επαρκούσε για τη λύση των προβλημάτων που προκαλούνταν στις σύγχρονες αγορές της Ε.Ε. Στο Λευκό Βιβλίο της Ε.Ε (1993) που είχε ως θέμα "Ανάπτυξη, Ανταγωνιστικότητα, Απασχόληση", αναφέρεται ότι η εκπαίδευση και κατάρτιση του εργατικού δυναμικού θα συμβάλλουν στην υψηλή επιπέδου απασχόληση, στην αναζωογόνηση της οικονομίας αλλά και στην ανταγωνιστικότητα. Έτσι η Ε.Ε μπορεί να παρέχει

βιώσιμες θέσεις εργασίας και περισσότερες ευκαιρίες, σε όσους βρίσκονται σε αναζήτηση εργασίας.

Το συμπέρασμα που προκύπτει είναι ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση θα πρέπει να εφαρμόζει πολιτικές για την απασχόληση οι οποίες θα έχουν τόσο προληπτικό, όσο και ενεργητικό χαρακτήρα. Για την επίτευξη υψηλού επιπέδου απασχόλησης και κοινωνικής προστασίας, είναι απαραίτητη η συνεργασία μεταξύ των κρατών- μελών.

Στη Σύνοδο Κορυφής του Λουξεμβούργου το 1997, οι ευρωπαίοι αρχηγοί Κρατών και Κυβερνήσεων συμφώνησαν σε "κατευθυντήριες γραμμές για την απασχόληση", οι οποίες στόχευαν σε μια πιο ενεργητική πολιτική για την αγορά εργασίας. Τα μέτρα που αποφάσισαν ήταν περισσότερο προληπτικά και δεν αφορούσαν αποκλειστικά στη στήριξη του εισοδήματος των άνεργων. Δόθηκε έμφαση στην απασχολησιμότητα των ατόμων που βρίσκονται σε αναζήτηση εργασίας, στο επιχειρηματικό πνεύμα και στην προσαρμογή τόσο των επιχειρήσεων, όσο και των εργαζομένων στις αλλαγές (οικονομικές και τεχνολογικές). Στην προσπάθεια του νέου σχεδιασμού συμπεριλήφθηκε επίσης και η ισότητα των ευκαιριών μεταξύ ανδρών και γυναικών και ατόμων με ειδικές ανάγκες. Έτσι, δρομολογήθηκε η ανάπτυξη και προστασία των ανθρώπινων πόρων και των κοινωνικών δικαιωμάτων.

Στη Σύνοδο Κορυφής της ΕΕ στη Λισσαβόνα για την οικονομική μεταρρύθμιση, την απασχόληση και την κοινωνική συνοχή, επιβεβαιώθηκε η δέσμευση για μια νέα οικονομική και κοινωνική Agenda από το έτος 2000 και μετά. Στην Agenda δόθηκε έμφαση στην "ποιότητα", η οποία θεωρήθηκε ως κινητήρια δύναμη της οικονομίας εκείνης που στοχεύει σε μεγάλες επιδόσεις, σε περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας και βάζει τέλος στους κοινωνικούς αποκλεισμούς.

Οι στόχοι της πολιτικής για την απασχόληση πραγματοποιούνται μέσω του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου (ΕΚΤ). Το αναθεωρημένο ΕΚΤ είναι το κύριο μέσο χρηματοδότησης και υποστήριξης της στρατηγικής απασχόλησης, καθώς και των συνοδευτικών Εθνικών Προγραμμάτων Δράσης για την Απασχόληση σε κοινοτικό επίπεδο.

Παρόλα αυτά, τα υψηλά ποσοστά ανεργίας, παραμένουν το πιο σοβαρό πρόβλημα για όλα σχεδόν τα κράτη, σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο. Παρά τις

μεγάλες επενδύσεις σε έργα υποδομών και την υποστήριξη της βιομηχανίας, η οικονομική ανάπτυξη δε συνέβαλε στη δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης.

5.3 Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ

Στα πλαίσια που τίθενται από την ΕΕ, το Κοινωνικό Σχέδιο που προωθείται τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα για την απασχόληση με συνεργασία παραγωγικών, κοινωνικών φορέων και εργαζομένων, έχει ως στόχο:

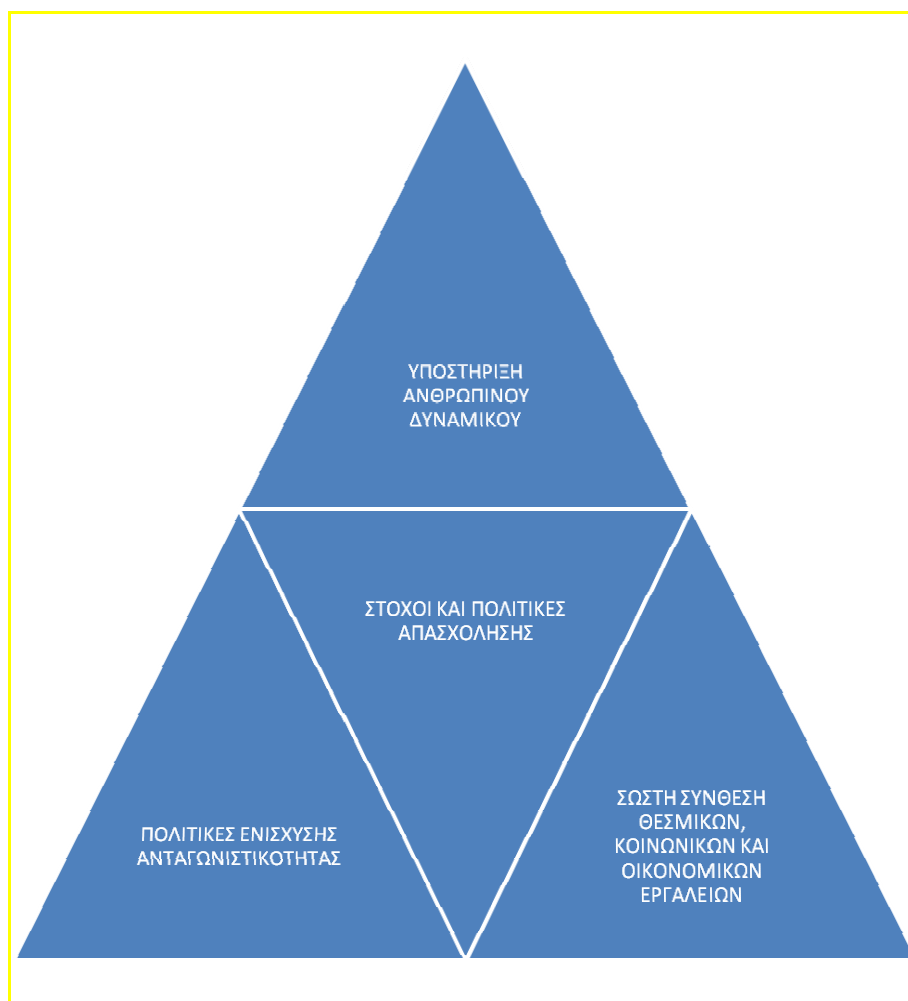
- Την ανάπτυξη
- Τη δίκαιη διανομή του εθνικού προϊόντος
- Την ποιότητα της καθημερινής ζωής
- Την κοινωνική δικαιοσύνη,
- Τη διασφάλιση της κοινωνικής συνοχής,
- Την ασφάλεια και τη σιγουριά του πολίτη.

Οι πολιτικές απασχόλησης στην Ελλάδα αναπτύχθηκαν σε δύο φάσεις: η πρώτη φάση ήταν να υπάρξουν ουσιαστικές αλλαγές για την πρόληψη και την μείωση της ανεργίας και η δεύτερη φάση αφορούσε στην εφαρμογή των αλλαγών αυτών, ώστε να γίνουν αποτελεσματικές.

Για την αύξηση της απασχόλησης οι ενέργειες που ακολουθήθηκαν περιλάμβαναν τη συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση, ώστε να εξομαλυνθούν οι διαφορές ανάμεσα στην αγορά εργασίας και στις ειδικότητες που παρέχονται από το εκπαιδευτικό σύστημα.

Το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Απασχόληση είναι το κεντρικό εργαλείο των πολιτικών απασχόλησης. Πολιτικές διάφορων υπουργείων στοχεύουν στην ενίσχυση της επιχειρηματικότητας, στην ισότητα των δύο φύλλων στις ευκαιρίες απασχόλησης αλλά και στη βελτίωση των συνθηκών εργασίας.

Οι στόχοι και οι πολιτικές για την απασχόληση συνδέονται με την υποστήριξη ανθρώπινου δυναμικού, τις πολιτικές ενίσχυσης ανταγωνιστικότητας και της σωστής σύνθεσης θεσμικών, κοινωνικών και οικονομικών εργαλείων (Σχήμα 5.1).

Σχήμα 5.1 Σύνδεση των στόχων και των πολιτικών απασχόλησης με άλλους τομείς.

5.4 ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

Η Περιβαλλοντική-"Πράσινη" Απασχόληση, διαπερνά όλες τις προκλήσεις της διεύρυνσης του νέου χρηματοοικονομικού πλαισίου και των διαρθρωτικών ταμείων της Ε.Ε., της προώθησης της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής και της θεσμικής μεταρρύθμισης. Συνοπτικά αναφέρεται πως οι θέσεις εργασίας, σε αυτόν τον τομέα, έφθαναν το 1994 περίπου στα 3,5 εκατομμύρια, αριθμός που αντιστοιχεί στο 2 % της συνολικής απασχόλησης στην ΕΕ. Σε αυτό τον τομέα, επίσης, υπάρχουν καλές προοπτικές για τη δημιουργία τοπικών θέσεων απασχόλησης και δυνατότητες ταχείας ανάπτυξης.

Σε αυτή τη διαδικασία τα κράτη-μέλη της ΕΕ μπορούν να διαδραματίσουν καθοριστικό ρόλο με την επιπλέον διεύρυνση των αγορών τους. Το γεγονός αυτό

πρέπει να συνδεθεί με βαθιές αλλαγές και με την κατανομή περισσότερων πόρων στις πολιτικές ενίσχυσης της ανάπτυξης και της συνεργασίας, φθάνοντας έτσι τουλάχιστον το 70% του ΑΕΠ.

Η στρατηγική για την απασχόληση, ωστόσο, βασίζεται τόσο σε μακροοικονομικές όσο και σε διαρθρωτικές πολιτικές που στοχεύουν στην ενίσχυση των επενδύσεων και της απασχόλησης. Στο πλαίσιο αυτό οι κατευθυντήριες γραμμές για την απασχόληση (που καθιερώθηκαν το 1999 από την ΕΕ) συνδυάζοντας την προστασία του περιβάλλοντος με μέτρα για την αγορά εργασίας, παρέχουν τη βάση για την επίτευξη του διπλού στόχου που συνίσταται αφενός μεν στην προώθηση μιας βιώσιμης/αειφόρου ανάπτυξης και αφετέρου στη δημιουργία απασχόλησης.

Αναφορικά με τον πυλώνα για το "επιχειρηματικό πνεύμα" των κατευθυντηρίων γραμμών, τα κράτη μέλη ενθαρρύνθηκαν στην προώθηση μέτρων για την αξιοποίηση των δυνατοτήτων απασχόλησης που προσφέρουν οι περιβαλλοντικές τεχνολογίες, καθώς και στην ανάπτυξη των συνθηκών για το πλαίσιο αξιοποίησης του δυναμικού απασχόλησης που προσφέρει ο τομέας των υπηρεσιών συμπεριλαμβανομένων και των περιβαλλοντικών υπηρεσιών. Παράλληλα, τα κράτη μέλη ενθαρρύνονται στη σταδιακή μείωση της φορολογικής επιβάρυνσης της εργασίας και στη διερεύνηση της δυνατότητας εισαγωγής ενός οικολογικού φόρου, υπό την ευρεία ή στενή έννοια (όπως π.χ. ενός φόρου ενέργειας ή εκπομπής ρύπων).

Εξάλλου, ορισμένα κράτη-μέλη της ΕΕ προωθούν τη δημιουργία απασχόλησης με την εισαγωγή περιβαλλοντικών μέτρων όπως συστήματα ή προγράμματα παροχής κινήτρων για τη δημιουργία θέσεων εργασίας που στοχεύουν άμεσα στη δημιουργία απασχόλησης ή στην παροχή κατάρτισης με σκοπό την εξεύρεση απασχόλησης, σε συνδυασμό με βελτιώσεις του τομέα περιβάλλοντος (Κιαμίλη, 2003).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

6.1 Εισαγωγή

Η προστασία του περιβάλλοντος αποτελεί τα τελευταία χρόνια ένα από τα κυριότερα συστατικά της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης. Η ζημιά που έχει υποστεί το περιβάλλον από την εκτεταμένη βιομηχανική δραστηριότητα κρίνεται ανεπανόρθωτη και οι επιχειρήσεις βρίσκονται σε συνεχή και άμεση αλληλεπίδραση με το φυσικό περιβάλλον και για το λόγο αυτό πρέπει να αναλάβουν την υποχρέωση της λήψης μέτρων για την προστασία του.

Η ανεξέλεγκτη χρήση των φυσικών πόρων και η έλλειψη σεβασμού προς το περιβάλλον από τη μεριά των βιομηχανικών επιχειρήσεων στην προσπάθειά τους για συνεχή οικονομικότητα και κερδοφορία, οδήγησε στην ανάγκη για την ύπαρξη μιας επιχειρηματικής ιδεολογίας, η οποία στηρίζεται στην αειφόρο ανάπτυξη. Υπάρχει ουσιαστικά μία ανταλλακτική σχέση μεταξύ της συνεχούς οικονομικής ανάπτυξης και της αειφορίας του περιβάλλοντος.

Για την επιτυχία της στρατηγικής της αειφόρου ανάπτυξης, απαιτείται η εποικοδομητική συνεργασία των κυβερνητικών παραγόντων, της κοινωνίας και του ιδιωτικού τομέα. Στον κάθε παράγοντα αντιστοιχούν συγκεκριμένες αρμοδιότητες οι οποίες αλληλοσυμπληρώνονται στη βάση ενός ενιαίου οράματος. Οι κυβερνήσεις δημιουργούν το κατάλληλο νομοθετικό και ελεγκτικό πλαίσιο και η κοινωνία αναπτύσσει περιβαλλοντική συνείδηση. Οι επιχειρήσεις από την πλευρά τους είναι υποχρεωμένες να λαμβάνουν πρωτοβουλίες στα πλαίσια της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης που υποστηρίζει τη βιωσιμότητά τους μέσα από την εφαρμογή "πράσινης" πολιτικής.

6.2 Πράσινη Επιχειρηματική Πολιτική

Με τον όρο *Πράσινη Επιχειρηματικότητα*, ορίζεται η μορφή οικονομικής δραστηριότητας της οποίας η στρατηγική έχει ως κύριο μέλημα την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος. Κύριος άξονας της πράσινης επιχειρηματικότητας είναι η

θετική στάση της επιχείρησης απέναντι στην προστασία του περιβάλλοντος, τόσο με τα παραγόμενα προϊόντα και υπηρεσίες, όσο και με τις διαδικασίες παραγωγής, δηλαδή με τις συνολικές της δραστηριότητες (Εγχειρίδιο Πράσινης Επιχειρηματικότητας Για Μικρές και Μεσαίες Επιχειρήσεις)..

Οι βιομηχανίες αποδίδουν πλέον στις δραστηριότητές τους "πράσινη κατεύθυνση" και αυτό οφείλεται στην αυξανόμενη ευαισθητοποίηση της κοινωνίας σε ζητήματα που αφορούν το περιβάλλον και την προστασία του. Στα πλαίσια αυτής της κατεύθυνσης, διαπιστώνεται από την πλειονότητα των βιομηχανιών ότι η άρνηση της ύπαρξης των προβλημάτων δεν οδηγεί στην εξαφάνισή τους και έτσι όλο και περισσότερες βιομηχανίες, τουλάχιστον στην Ευρώπη, αποδέχονται την ευθύνη που έχουν απέναντι στην προστασία του περιβάλλοντος.

Τα μέτρα που θα πρέπει να λαμβάνονται από τις επιχειρήσεις είναι τόσο κατασταλτικά για την αντιμετώπιση επεισοδίων ρύπανσης, όσο και προληπτικά. Στα τελευταία θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση, διότι αντιπροσωπεύουν καλύτερα τη μέριμνα των επιχειρήσεων για την προστασία του περιβάλλοντος. Πολλές εταιρείες αναλαμβάνουν το συνεχή υπολογισμό της επίδρασης που προκαλούν στο περιβάλλον, καθ' όλη τη διάρκεια του κύκλου ζωής των προϊόντων τους, από την εξαγωγή των πρώτων υλών, έως την πώληση των προϊόντων ή την απαξίωσή τους (Θεοχαροπούλου, 2010)).

6.2.1 Η πράσινη επιχειρηματική πολιτική υπό τον έλεγχο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η Ευρωπαϊκή νομοθεσία θεσπίζει κανόνες οι οποίοι βασίζονται σε διεθνείς διακηρύξεις με στόχο την πρόληψη της ρύπανσης και της αποκατάστασης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων. Οι διακηρύξεις περιέχουν και μέτρα που στοχεύουν στην προώθηση της ανάπτυξης βιομηχανικών δραστηριοτήτων που δεν προκαλούν βλάβες στο περιβάλλον. Ο σκοπός της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι να διαχωριστεί η οικονομική ανάπτυξη των επιχειρήσεων από τις περιβαλλοντικές της επιπτώσεις. Διατηρείται έτσι ο ανταγωνισμός με την ταυτόχρονη εξασφάλιση της αποτελεσματικής προστασίας του περιβάλλοντος.

Στη διακήρυξη του Ρίο ντε Τζανέιρο (1992) παρουσιάζονται θεμελιώδεις αρχές πάνω στις οποίες δημιουργήθηκαν οι άξονες της περιβαλλοντικής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι τρεις αυτές αρχές είναι:

- *Η αρχή της πρόληψης* (Σιούτη, 2003): "Κάθε δημόσια πολιτική, γενική ή ειδική, και κάθε διοικητική ή τεχνική παρέμβαση του κράτους στο φυσικό αλλά και στο ανθρωπογενές περιβάλλον πρέπει να έχει ενσωματώσει τα προσήκοντα κριτήρια προστασίας στο φυσικό περιβάλλον, ώστε να διασφαλίζεται η αρχή της πρόληψης της βλάβης του περιβάλλοντος, αλλά και η προστασία που παρέχεται βάσει αυτών των κριτηρίων να είναι πλήρης και αποτελεσματική".
- *Η αρχή της προφύλαξης*(Σιούτη, 2003): "Η αρχή της προφύλαξης επεκτείνει και διευρύνει την αρχή της πρόληψης και, συμφώνως προς αυτήν, τα προστατευτικά μέτρα του περιβάλλοντος πρέπει να λαμβάνονται και όταν δεν υπάρχει πλήρης επιστημονική βεβαιότητα και απόδειξη για τις δυσμενείς περιβαλλοντικές συνέπειες μίας δραστηριότητας. Αρκεί να υπάρχουν σοβαρές ενδείξεις για πιθανές περιβαλλοντικές βλάβες".
- *Η αρχή "ο ρυπαίνων πληρώνει"* (Οδηγία 2004/35/EK): "...ο φορέας εκμετάλλευσης η δραστηριότητα του οποίου προκάλεσε την περιβαλλοντική ζημία ή τον άμεσο κίνδυνο ανάλογης ζημίας, είναι οικονομικά υπεύθυνος, έτσι ώστε να παρακινούνται οι φορείς εκμετάλλευσης να λαμβάνουν μέτρα και να αναπτύσσουν πρακτικές που να αποσκοπούν στην ελαχιστοποίηση των κινδύνων περιβαλλοντικής ζημίας, προκειμένου να μειώνεται η έκθεσή τους σε οικονομικές ευθύνες" (WWF Ελλάς, Νομικός Οδηγός)

Στο άρθρο 174 της "Συνθήκης Ίδρυσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης" (1992) τίθενται οι βάσεις πάνω στις οποίες στηρίζεται η δράση της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε θέματα που αφορούν στην πρόληψη της ρύπανσης και στην αποκατάσταση των ζημιών του περιβάλλοντος. Στην ίδια συνθήκη και συγκεκριμένα στο Άρθρο 6, προσδιορίζεται ότι οι απαιτήσεις για την προστασία του περιβάλλοντος θα πρέπει να ενσωματώνονται στις Κοινοτικές Πολιτικές. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην προώθηση της αειφόρου ανάπτυξης. Η Ευρωπαϊκή Ένωση μετά το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Γκέτεμποργκ το 2001 έθεσε ως άμεση προτεραιότητα της τη διαρκή επιδίωξη περιβαλλοντικών στόχων και την ενσωμάτωση του περιβάλλοντος στους

οικονομικούς και κοινωνικούς στόχους, υιοθετώντας έτσι τη στρατηγική της αειφόρου ανάπτυξης.

Η ευρωπαϊκή νομοθεσία μεριμνά επίσης τη θέσπιση προδιαγραφών σχετικά με την ποιότητα του αέρα και του νερού. Οι προδιαγραφές καθορίζονται από τα όρια στην ποσότητα των επιβλαβών ουσιών οι οποίες καταλήγουν μέσω των βιομηχανικών κυρίως αποβλήτων στο φυσικό περιβάλλον. Η Οδηγία για την Ολοκληρωμένη Πρόληψη και τον Έλεγχο της Ρύπανσης (Οδηγία IPPC) προβλέπει αυστηρή διαδικασία για την έκδοση άδειας σε δραστηριότητες με αυξημένη πιθανότητα πρόκλησης ρύπανσης και θέτει τα ελάχιστα επιτρεπτά επίπεδα ρυπαντών. Η Οδηγία Εκτίμησης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (Οδηγία ΕΙΑ), απαιτεί τη διεξαγωγή προβλέψεων των δυσμενών περιβαλλοντικών επιπτώσεων από συγκεκριμένα έργα δημόσιου και ιδιωτικού τομέα πριν την έγκρισή τους. Αυτή η οδηγία αφορά σε μεγαλύτερο βαθμό επιχειρήσεις με επικίνδυνες βιομηχανικές εγκαταστάσεις, όπως διυλιστήρια ή χημικά εργοστάσια.

Η Οδηγία 2004/35/ΕΚ, η οποία κινείται στα πλαίσια της Εταιρικής Περιβαλλοντικής Ευθύνης, έχει ως σκοπό την πρόληψη και την επανόρθωση των βλαβών που έχει υποστεί το περιβάλλον και εφαρμόζεται σε κάποιες συγκεκριμένες κατηγορίες επαγγελματικών δραστηριοτήτων που κρίνονται υπεύθυνοι για σφάλμα ή αμέλεια. Σύμφωνα με την ίδια οδηγία, οι εταιρείες οι οποίες χρησιμοποιούν επικίνδυνες ουσίες, έχουν σε συγκεκριμένες υποχρεώσεις, με σκοπό τον περιορισμό των ατυχημάτων και των συνεπειών τους.

Επιπρόσθετα, υπάρχουν κανονισμοί στη νομοθεσία και για τη διαχείριση των απορριμμάτων, οι οποίοι έχουν βασιστεί στον κύκλο ζωής. Έτσι, είναι υποχρεωτική η διαχείριση των πρώτων υλών και των προϊόντων από τις επιχειρήσεις με έναν περισσότερο βιώσιμο τρόπο. Η διαχείριση των υπολειμμάτων της βιομηχανικής δραστηριότητας αντιμετωπίζεται ολοένα και περισσότερο ως αναπόσπαστο τμήμα του κύκλου ζωής των πρώτων υλών και των προϊόντων. Οι στρατηγικές που έχουν αναπτυχθεί, σχετίζονται με την πρόληψη των αποβλήτων, την ανακύκλωση κάποιων ουσιών και τη βιωσιμότητα των φυσικών πόρων. Επικεντρώνονται στους τρόπους προώθησης μιας περισσότερο φιλικής προς το περιβάλλον διαχείρισης υπολειμμάτων, στους περιορισμούς της ποσότητας αυτών και στην ελάττωση της χρήσης των φυσικών πόρων.

Δυστυχώς στην Ελλάδα η σύγχρονη πραγματικότητα φανερώνει την έλλειψη περιβαλλοντικής συνείδησης και πολιτικής στον επιχειρηματικό τομέα. Οι προσπάθειες που γίνονται για τη βελτίωση της κατάστασης, δεν αποβαίνουν τόσο αποτελεσματικές. Ενώ οι στόχοι έχουν τεθεί από το διεθνές και ευρωπαϊκό πλαίσιο, η εφαρμογή τους παρουσιάζει προβλήματα (Μπεριάτος Η., 2003). Αίσθηση προκαλεί το γεγονός ότι η Ελλάδα είναι στις πρώτες θέσεις μεταξύ των χωρών με αρνητικές επιδόσεις σε τομείς και δραστηριότητες που αφορούν στη βελτίωση της ποιότητας του φυσικού περιβάλλοντος.

Η ευαισθητοποίηση της Ελλάδας απέναντι στα περιβαλλοντικά θέματα ξεκίνησε με την είσοδο της χώρας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Με την πλήρη ένταξη της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Ένωση εντατικοποιήθηκαν οι προσπάθειες εναρμόνισης των πολιτικών με αυτές των άλλων κρατών-μελών οι οποίες είχαν ήδη λάβει πιο αυστηρά μέτρα (Kassolis, 2007). Με την ενσωμάτωση δόθηκε το έναυσμα για υιοθέτηση μίας περισσότερο "πράσινης" νοοτροπίας από τις ελληνικές επιχειρήσεις, αφού έγινε απαραίτητη η συμμόρφωση τους με διατάξεις και κανονισμούς της ευρωπαϊκής περιβαλλοντικής νομοθεσίας.

Σύμφωνα με έρευνα που πραγματοποιήθηκε (Θεοχαροπούλου, 2010), η αντιμετώπιση μιας επιχείρησης θεμάτων που αφορούν στο περιβάλλον, επηρεάζεται από τη νομική μορφή και το αντικείμενό της. Το είδος των δραστηριοτήτων της επιχείρησης φαίνεται να επηρεάζει την επιλογή μεθόδου αποκατάστασης των περιβαλλοντικών ζημιών και πιο συγκεκριμένα, όσον αφορά στην πρακτική που στηρίζεται στην αρχή "ο ρυπαίνων πληρώνει", η οποία θέλει την επιχείρηση που προκαλεί τη ζημιά να φροντίζει για την αποκατάστασή της. Τόσο το αντικείμενο, όσο και η νομική μορφή της επιχείρησης συνδέονται με την αντίληψη ότι η καθιέρωση μίας συνεχούς περιβαλλοντικής πολιτικής αποτελεί απαραίτητο εφόδιο για μία επιχείρηση που δεν επιθυμεί να επιβαρύνει το περιβάλλον κατά την παραγωγική της δραστηριότητα. Οι δύο αυτοί παράγοντες συσχετίζονται επίσης με τη δυσκολία στην εφαρμογή περιβαλλοντικής πολιτικής από τις επιχειρήσεις, λόγω της απουσίας νομοθετικού πλαισίου. Το ίδιο παρατηρείται και στην αντιμετώπιση της συστηματικής ενημέρωσης των βιομηχανιών από το κράτος σε θέματα περιβάλλοντος, ως βοηθητικό παράγοντα στην επιδίωξη της επιχείρησης για προστασία του περιβαλλοντικού πλούτου.

6.3. Εφαρμογή περιβαλλοντικής πολιτικής σε ελληνικές επιχειρήσεις- Το παράδειγμα των τραπεζών

Οι δράσεις των επιχειρήσεων και των τραπεζών, για την προστασία του περιβάλλοντος πρέπει να βασίζεται στα εξής:

- Στον ευρύτερο τρόπο και χώρο που επιλέγουν να επιχειρούν
- Στον τρόπο οργάνωσης της λειτουργίας τους
- Στα προσφερόμενα προϊόντα και τις παρεχόμενες υπηρεσίες
- Στον τρόπο επικοινωνίας με τους πελάτες
- Στα μηνύματα που προωθούν
- Στα παραδείγματα που μπορούν να θέσουν προς τους ανταγωνιστές και τους συνεργάτες τους
- Στην πίεση που μπορούν να ασκήσουν προς την πολιτεία

Σε όλα τα παραπάνω επίπεδα, η δράση τους μπορεί να περιέχει απλές πρακτικές και μικρές αλλαγές στη λειτουργία τους, αλλά και πιο σοβαρές στρατηγικές δεσμεύσεις και πολύπλοκες αναδιαρθρώσεις. Στη συνέχεια αναφέρονται συνοπτικά οι δράσεις για την προστασία του περιβάλλοντος που έχουν υιοθετηθεί από τέσσερις ελληνικές τράπεζες. Τα στοιχεία ανακτήθηκαν από τη βιβλιογραφία και επιβεβαιώθηκαν, τόσο από τους ιστότοπους των τραπεζικών ιδρυμάτων, όσο και κατόπιν προσωπικής επικοινωνίας.

6.3.1. Τράπεζα Πειραιώς

Η πρωτοβουλία της Τράπεζας Πειραιώς για την υιοθέτηση περιβαλλοντικής πολιτικής θεωρείται από τις πλέον επιτυχημένες.

Η Τράπεζα Πειραιώς, έχει αναλάβει πρωτοβουλίες για την καταγραφή, εκτίμηση και αξιολόγηση του περιβαλλοντικού κινδύνου που συνοδεύει τις λειτουργικές και επιχειρησιακές της δραστηριότητες, προσπαθώντας να μειώσει το περιβαλλοντικό της αποτύπωμα και προωθώντας νέα "πράσινα" προϊόντα που επιβραβεύουν στην πράξη την πράσινη επιχειρηματικότητα.

Τα βασικά ζητήματα που λήφθηκαν υπόψη για την ανάπτυξη πράσινων τραπεζικών προϊόντων είναι:

- Τα υπάρχοντα πράσινα προϊόντα που προσφέρονται σήμερα από τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα παγκοσμίως
- Οι τάσεις της αγοράς για την ανάπτυξη και προώθηση πράσινων προϊόντων στην Ελλάδα.
- Οι οδηγίες και η νομοθεσία που υποστηρίζει την ανάπτυξη πράσινων προϊόντων.
- Η σημερινή ανάγκη για τα πράσινα προϊόντα και η εκτίμηση της μελλοντικής της διαμόρφωσης (βραχυπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα)
- Οι καλές πρακτικές από την ευρωπαϊκή εμπειρία
- Οι ιδιαιτερότητες στον τρόπο προώθησης των προϊόντων αυτών.

Οι πρωτοβουλίες που έχει αναλάβει κινούνται στις παρακάτω κατευθύνσεις:

- Στη μείωση των λειτουργικών επιπτώσεων της τράπεζας. Έμφαση δίνεται στην ορθολογική χρήση της ενέργειας και στη μείωση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος του οργανισμού (μέσω μέτρων εξοικονόμησης, αλλαγής του στόλου των οχημάτων με οχήματα χαμηλής ενεργειακής κατανάλωσης και εκπομπών, πιλοτικών εφαρμογών φωτοβολταϊκών συστημάτων σε κτίρια της τράπεζας)
- Στη χρηματοδότηση έργων και τεχνολογιών που συμβάλλουν στην καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής. Τα έργα που σχετίζονται με τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (αιολικά, φωτοβολταϊκά, μικρά υδροηλεκτρικά) και την εξοικονόμηση ενέργειας στον κτιριακό τομέα, έχουν καλύτερους όρους χρηματοδότησης από αντίστοιχα συμβατικά. Στόχος είναι η ενθάρρυνση των πελατών να στραφούν προς αυτή την κατεύθυνση. Η τράπεζα χρηματοδοτεί ακόμη την ανάπτυξη παραγωγικών μονάδων σε καινοτόμες τεχνολογίες (όπως είναι για παράδειγμα μονάδες παραγωγής φωτοβολταϊκών τεχνολογίας thin film), που στόχο έχουν τη μείωση του κόστους της παραγόμενης ηλιακής ενέργειας.

Ο ενεργειακός τομέας είναι ένας μόνο από το σύνολο των πράσινων δραστηριοτήτων της τράπεζας που περιλαμβάνουν ακόμη τους τομείς της βιολογικής γεωργίας, των προϊόντων πράσινης χημείας, τον οικοτουρισμό, την εναλλακτική διαχείριση των απορριμμάτων, την οικολογική δόμηση και όλους τους τομείς οικονομικής δραστηριότητας που μπορούν να εγγυηθούν ένα βιώσιμο μέλλον.

Τα νέου τύπου δάνεια αφορούν όλους τους κλάδους της πράσινης επιχειρηματικότητας, όπως:

- Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (φωτοβολταϊκά συστήματα, αιολικά πάρκα κ.ά.)
- Εξοικονόμηση ενέργειας (βιοκλιματικά κτίρια, οικολογική δόμηση)
- Πράσινες μεταφορές. Η τράπεζα προτίθεται να χρηματοδοτήσει τις εταιρείες που θα αποφασίσουν να προμηθευτούν μεταφορικά μέσα με χαμηλές εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα, αλλά και τους ιδιώτες.
- Διαχείριση αποβλήτων
- Βιολογική γεωργία
- Αγροτουρισμό και οικοτουρισμό
- Πράσινη χημεία.

Για τον κάθε επιμέρους κλάδο η χρηματοδότηση αφορά τόσο τη μεταποίηση όσο και το εμπόριο και τις υπηρεσίες.

6.3.2 Τράπεζα Eurobank

Η Τράπεζα Eurobank EFC, έχει αναπτύξει μια σειρά πράσινων τραπεζικών προϊόντων, τα οποία στοχεύουν στην προστασία του περιβάλλοντος.

Η έκδοση της πιστωτικής κάρτας Visa WWF απέδωσε στο WWF Ελλάς ένα μεγάλο χρηματικό ποσό για την υποστήριξη του έργου περιβαλλοντικής προστασίας που υλοποιεί η οργάνωση.

Η Διεύθυνση Επαγγελματικής Πίστης έχει αναπτύξει και προσφέρει σε επαγγελματίες και επιχειρήσεις πράσινα προϊόντα, όπως:

- Δάνεια για αγορά περιβαλλοντικά φιλικού εξοπλισμού για τα στεγνοκαθαριστήρια
- Δάνεια για την απόκτηση νέων φιλικών προς το περιβάλλον ταξί και λεωφορείων
- Δάνεια για εγκατάσταση εξοπλισμού φυσικού αερίου.

Ταυτόχρονα, η τράπεζα επιδιώκει τη συνεχή ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του προσωπικού σε περιβαλλοντικά ζητήματα με τη διοργάνωση εκπαιδευτικών σεμιναρίων περιβαλλοντικής διαχείρισης. Το περιοδικό της τράπεζας

(EUROBANKER) περιλαμβάνει μόνιμη στήλη για το περιβάλλον. Επίσης, έχει αναπτυχθεί ειδική σελίδα στο εσωτερικό διαδίκτυο της Τράπεζας (Intranet) με σκοπό τη διαρκή περιβαλλοντική ενημέρωση του προσωπικού.

Το Γραφείο Περιβάλλοντος σε συνεργασία με τη Διεύθυνση Εκπαίδευσης ξεκίνησαν το 2007 την ανάπτυξη ενός καινοτόμου προγράμματος e-learning, με σκοπό την εκπαίδευση του προσωπικού για τα περιβαλλοντικά ζητήματα καθώς και τις σχετικές διαδικασίες της τράπεζας, με σύγχρονα ηλεκτρονικά μέσα. Το πρόγραμμα έχει ήδη τεθεί σε λειτουργία από το 2008.

6.3.3 Εμπορική Τράπεζα

Η Εμπορική Τράπεζα, προσφέρει καταναλωτικό δάνειο με χαμηλό επιτόκιο, το "home εcoloγικό", για τη χρηματοδότηση πρωτοβουλιών φιλικών προς το περιβάλλον και ενεργειών που έχουν σχέση με εναλλακτικές πηγές εξοικονόμησης ενέργειας. Το συγκεκριμένο προϊόν απευθύνεται σε νοικοκυριά με περιβαλλοντική και αποταμιευτική συνείδηση που αναζητούν τρόπους μείωσης της κατανάλωσης μέσω της ενεργειακής και λειτουργικής αναβάθμισης του σπιτιού τους (π.χ. μέσω της εγκατάστασης φωτοβολταϊκών, ηλιακών συστημάτων, φυσικού αερίου, κουφωμάτων, λέβητα - καυστήρα, οικιακών συσκευών χαμηλής ενεργειακής κλάσης, μόνωσης, στεγανοποίησης κ.ά).

Από την Εμπορική Τράπεζα προσφέρεται επίσης και το Easy Ecoloγικό, δάνειο που απευθύνεται σε μικρές επιχειρήσεις και αφορά στην αγορά και εγκατάσταση φωτοβολταϊκών συστημάτων μέχρι 10KW.

6.3.4 Τράπεζα ALPHA BANK

Η Alpha Bank είναι μέλος της Χρηματοπιστωτικής Πρωτοβουλίας του Περιβαλλοντικού προγράμματος του ΟΗΕ (UN Environmental Programm – Financial Initiative). Η τράπεζα έχει υιοθετήσει ολοκληρωμένη περιβαλλοντική πολιτική και έχει δεσμευτεί για την αντιμετώπιση των άμεσων και έμμεσων συνεπειών στο περιβάλλον που προκύπτουν από τη λειτουργία της . Θέτει μετρήσιμους στόχους στους εξής τομείς :

- Στην τήρηση των περιβαλλοντικών αρχών από τους προμηθευτές της

- Στην ενημέρωση των εργαζομένων και στην ενίσχυση της οικολογικής τους συνείδησης
- Στην απαγόρευση του καπνίσματος
- Στην εξοικονόμηση ενέργειας και στη μείωση των εκπεμπόμενων ρύπων
- Στην εξοικονόμηση νερού και στην ανακύκλωση υλικών

Η Alpha Bank συνεργάζεται επίσης με την Ελληνική Εταιρεία Προστασίας της Φύσης (ΕΕΠΦ) και υποστηρίζει το διεθνές πρόγραμμα για την προστασία των ακτών της Ελλάδας "Γαλάζιες Σημαίες" (Γούδα, 2010).

Από την τράπεζα παρέχεται σε ιδιώτες το πρόγραμμα "Ενεργειακό Σπίτι", το οποίο καλύπτει δαπάνες επισκευής και ανακαίνισης κατοικίας, οι οποίες έχουν ως σκοπό τη βελτίωση της ενεργειακής της απόδοσης. Επίσης, για όσους επιθυμούν να προβούν σε αγορά οικολογικού οχήματος, η Alpha Bank μπορεί να εγκρίνει το καταναλωτικό δάνειο Alpha Πράσινες Λύσεις- Πράσινη μετακίνηση, το οποίο προσφέρεται χωρίς παρακράτηση κυριότητας. Η χρηματοδότηση μπορεί να φτάσει έως και το 100% της αξίας του οχήματος (www.alphabank.gr).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

7.1 ΓΕΝΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η αξιολόγηση της περιβαλλοντικής πολιτικής στην Ελλάδα προκύπτει λαμβάνοντας υπόψη τις αντίστοιχες δράσεις στη θέσπιση νομοθετικών πλαισίων, στα περιβαλλοντικά έργα και στη θεσμική οργάνωση.

Το νομοθετικό πλαίσιο αποτελεί ένα πολύ σημαντικό τμήμα της περιβαλλοντικής πολιτικής. Λόγω της συμμετοχής της χώρας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, υπάρχει μεγάλη βελτίωση, χωρίς ωστόσο να αποφεύγονται οι καθυστερήσεις στην ενσωμάτωση των ευρωπαϊκών οδηγιών στο ελληνικό δίκαιο. Αρκετές είναι οι περιπτώσεις που οι Ευρωπαϊκές νομοθετικές ρυθμίσεις ενσωματώνονται στην εθνική νομοθεσία μετά από την εμφάνιση κινδύνου παραπομπής της Ελλάδας στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο.

Αναφορικά με τα περιβαλλοντικά έργα υπήρξε σημαντική ενίσχυση από τις χρηματοδοτήσεις με κονδύλια της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η Ελλάδα δε διέθετε το απαραίτητο οικονομικό υπόβαθρο ή ίσως απουσίαζαν και οι κατάλληλες πολιτικές πρωτοβουλίες για την εκτέλεση των συγκεκριμένων έργων. Αποκτήθηκε επίσης μεγάλη εμπειρία σε θέματα διαχείρισης. Δυστυχώς δεν αξιοποιήθηκαν σε όλες τις περιπτώσεις αποτελεσματικά οι χρηματοδοτήσεις. Υπήρξε χαμηλή απορροφητικότητα των πόρων και καθυστέρηση στην ολοκλήρωση των έργων πέρα από τον απαιτούμενο χρόνο.

Η ίδρυση ανεξάρτητου Υπουργείου Περιβάλλοντος ήταν μία ριζική αλλαγή στη θεσμική οργάνωση του τομέα. Παλαιότερα, το αρμόδιο υπουργείο ήταν το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων. Τα περιβαλλοντικά ζητήματα καθυστερούσαν να διεκπεραιωθούν, λόγω της προτεραιότητας που δινόταν στα δημόσια έργα, τα οποία απέφεραν περισσότερα πολιτικά οφέλη.

Από όλα τα παραπάνω και από όσα αναφέρθηκαν στα προηγούμενα κεφάλαια, προκύπτει το συμπέρασμα ότι η σωστή περιβαλλοντική δεν αφορά μόνο

στην τήρηση των νόμων, αλλά στη σωστή εφαρμογή όλων εκείνων των στοιχείων που την απαρτίζουν. Σημαντική είναι η βοήθεια του κράτους, αλλά και της κοινωνίας συνολικά, η οποία οφείλει στο θέμα της προστασίας τους περιβάλλοντος να λειτουργεί συνειδητά και υπεύθυνα.

7.2. ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ- ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

Για τη σύνδεση της οικονομικής περιβαλλοντικής πολιτικής και της πολιτικής απασχόλησης απαιτείται η προσέγγιση του θέματος από πολλές επιστημονικές πλευρές και τομείς. Θα πρέπει να προωθείται η ανάπτυξη συνεργασιών σε ζητήματα περιβαλλοντικής προστασίας. Παράδειγμα αποτελεί η δυνατότητα συνεργασίας της ευρωπαϊκής βιομηχανίας με επιχειρήσεις των τρίτων χωρών. Η βιομηχανία στην Ευρώπη έχει αναπτύξει πρωτοποριακά συστήματα "καθαρών" τεχνολογιών, διαδικασιών και προϊόντων καθώς και συστήματα περιβαλλοντικής διαχείρισης. Μέσω της συνεργασίας η τεχνογνωσία διαδίδεται και η ευρωπαϊκή βιομηχανία έχοντας αναπτύξει σημαντικά ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα, είναι σε θέση να προσφέρει λύσεις προσαρμοσμένες στα περιβαλλοντικά προβλήματα των τρίτων χωρών

Για την προώθηση και την υποστήριξη της ανάπτυξης μακροπρόθεσμων στρατηγικών από τα κράτη μέλη, ως προς την δημιουργία νέων θέσεων εργασίας στους τομείς του Περιβάλλοντος, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει προτείνει τις ακόλουθες βασικές ενέργειες:

- Την εφαρμογή κριτηρίων αναφοράς με σκοπό να καταστεί δυνατή η καλύτερη σύγκριση των επιτευγμάτων των επιχειρήσεων και των οικονομικών τομέων όσον αφορά στην απασχόληση και στις συνέπειες για το περιβάλλον. Αυτό θα βοηθήσει στον καθορισμό και στη διάδοση των ορθών πρακτικών.
- Την ανάπτυξη των σχεδίων που υπάρχουν για την επιλογή των καλύτερων διαθέσιμων τεχνικών ενσωματώνοντας τις συνέπειες για την απασχόληση και τη πιο λεπτομερή αξιολόγηση της κατανάλωσης ενέργειας και πόρων

- Την εντατικοποίηση των προσπαθειών για να εξασφαλιστεί ότι τα κοινοτικά κεφάλαια και μέσα υποστηρίζουν κατά τρόπο ολοκληρωμένο την απασχόληση και τη σταθερή ανάπτυξη
- Τη συνέχιση της προοδευτικής αναδιάρθρωσης των φορολογικών συστημάτων με μείωση των έμμεσων μισθολογικών δαπανών και ενσωμάτωση των δαπανών για το περιβάλλον και για τους φυσικούς πόρους στην τιμή της αγοράς των αγαθών και υπηρεσιών
- Την προώθηση της εκπαίδευσης και της κατάρτισης όσον αφορά στο περιβάλλον με στόχο την υποστήριξη της εφαρμογής "φιλικότερων προς το περιβάλλον" τεχνολογιών και εργασιακών μεθόδων.

Η παραπάνω στρατηγική στοχεύει στο να έχει καταλυτικό ρόλο του στη δημόσια γνώμη και στους φορείς λήψης αποφάσεων σε πολιτικό επίπεδο. Με αυτόν τον τρόπο θα επηρεαστεί και η συμπεριφορά της κοινωνίας. Επικεντρώνεται σε προτάσεις που καλύπτουν πολλούς τομείς και σε μέτρα που στοχεύουν στην επίτευξη μακροπρόθεσμων στόχων και στην παρακολούθηση της προόδου.

Η ΕΕ τονίζει επίσης ότι πρέπει να ενισχυθεί η συνοχή των διαφόρων πολιτικών και να καταβληθεί κάθε προσπάθεια, ώστε όλες να έχουν ως προτεραιότητα την αειφόρο ανάπτυξη. Η Επιτροπή ετοιμάζει μηχανισμούς, ώστε όλες οι σημαντικές νομοθετικές προτάσεις να περιλαμβάνουν εκτίμηση των δαπανών και των οικονομικών, περιβαλλοντικών και κοινωνικών οφελών. Στο πλαίσιο αυτών των μηχανισμών προτείνεται:

- Ο αντικατοπτρισμός του περιβαλλοντικού και κοινωνικού κόστους στις τιμές των προϊόντων. Το γεγονός αυτό θα ενισχύσει τη δημιουργία αγορών με προϊόντα και υπηρεσίες λιγότερο ρυπαντικές και θα μεταβάλλει τη συμπεριφορά των καταναλωτών
- Η δημιουργία επενδύσεων επικεντρωμένων στην επιστημονική και τεχνολογική καινοτομία. Ως επί το πλείστον, τα κοινοτικά προγράμματα μπορούν να αποτελέσουν ένα πλαίσιο έρευνας και ανάπτυξης με προσανατολισμό στην βιώσιμη/αειφόρο ανάπτυξη
- Η προώθηση ενός καλύτερου πλαισίου επικοινωνίας που θα επιτρέψει να αναπτυχθεί η συμμετοχική δράση των πολιτών και των επιχειρήσεων σχετικά

με την προστασία του περιβάλλοντος και την προώθηση των αρχών της βιώσιμης/αειφόρου ανάπτυξης

- Η παρούσα στρατηγική πρέπει να ξεπεράσει τα σύνορα της ΕΕ και να συμβάλει στην αειφόρο ανάπτυξη στον υπόλοιπο κόσμο. Οι κοινοτικές πολιτικές πρέπει να συμβάλλουν στις προσπάθειες που καταβάλλονται από τις τρίτες χώρες με στόχο την αειφόρο ανάπτυξη
- Ο πρώτος μακροπρόθεσμος στόχος της στρατηγικής είναι να περιορίσει την αλλαγή του κλίματος, μειώνοντας ετησίως, και μέχρι το 2020, τις εκπομπές αερίων φαινομένου θερμοκηπίου κατά 1% σε σχέση με τα επίπεδα του 1990
- Ένας άλλος στόχος της στρατηγικής είναι ο περιορισμός των σοβαρών κινδύνων για τη δημόσια υγεία. Η εγγύηση της ποιότητας των τροφίμων θα διασφαλίζεται σε όλα τα επίπεδα της τροφικής αλυσίδας. Οι κίνδυνοι για την υγεία και το περιβάλλον, που οφείλονται στα χημικά προϊόντα, θα πρέπει να έχουν εξλειφθεί προ του 2020. Επιβάλλεται να εξετασθούν, επίσης, τα προβλήματα που σχετίζονται με τις επιδημίες και την αντίσταση στα αντιβιοτικά
- Η βιωσιμότερη διαχείριση των φυσικών πόρων αποτελεί, επίσης, στόχο. Πρέπει, όντως να διακοπεί η σχέση που συνδέει την οικονομική μεγέθυνση και τη χρήση αυτών των τελευταίων και να ανακοπεί εκ νέου η μείωση της βιοποικιλότητας.
- Ο περιορισμός των αρνητικών επιπτώσεων των μεταφορών και η εξάλειψη των περιφερειακών ανισοτήτων αποτελεί έναν άλλο μακροπρόθεσμο στόχο, για την πραγματοποίηση του οποίου πρέπει να διακοπεί η σχέση μεταξύ της οικονομικής ανάπτυξης και της ανάπτυξης των μεταφορών και να αναπτυχθούν περισσότερο οι φιλικές προς το περιβάλλον μεταφορές

Για την επίτευξη των στόχων αυτών, η παρούσα στρατηγική απαριθμεί μια σειρά συγκεκριμένων μέτρων, σε κοινοτικό επίπεδο. Περαιτέρω, αναγνωρίζεται ρητά ότι επιβάλλεται να διαμορφωθεί ένα νέο αναπτυξιακό πρότυπο για το οποίο απαιτείται η ανάληψη πρωτοβουλιών σε κοινοτικό επίπεδο. Κύριο στοιχείο του νέου αναπτυξιακού προτύπου θα πρέπει ν' αποτελέσει η "απομάκρυνση της μελλοντικής οικονομικής ευημερίας από την περιβαλλοντική ρύπανση και μάλιστα η μετατροπή της σχέσης οικολογίας-οικονομίας από αρνητική σε θετική".

Τα μέσα για τη διευκόλυνση του διαρθρωτικού μετασχηματισμού που συντελούνται στο νέο πρότυπο της βιώσιμης/ αειφόρου ανάπτυξης με όρους αύξησης της έντασης εργασίας περιλαμβάνουν:

- α) Μια στρατηγική βιομηχανικής πολιτικής, κύριο στοιχείο της οποίας πρέπει να είναι η προώθηση της βασικής έρευνας σε τομείς που έχουν ιδιαίτερη βαρύτητα για το περιβάλλον, καθώς και η επιτάχυνση της εφαρμογής των αποτελεσμάτων έρευνας.
- β) Μέσα πολιτικής σε μακροοικονομικό επίπεδο, στα οποία κυρίως περιλαμβάνονται οι έμμεσοι φόροι επί της ρύπανσης, οι οποίοι οδηγούν σε μείωση της χρήσης ενέργειας και αύξησης των θέσεων εργασίας.
- γ) Μέσα πολιτικής σε τομεακό επίπεδο (τομείς: ενέργειας, μεταφορών, βιομηχανίας, τουρισμού, γεωργίας) η σημασία των οποίων αναμένεται ότι θα αυξηθεί όσο περισσότερο προσεγγίζει η κοινότητα το νέο πρότυπο βιώσιμης ανάπτυξης.
- δ) Συστάσεις σε βραχυπρόθεσμο επίπεδο. Παρά το γεγονός ότι οι δραστηριότητες καθαρισμού δεν αποτελούν τη βέλτιστη περιβαλλοντική λύση, προβλέπεται ότι θα αναπτυχθούν ακόμη περισσότερο στο άμεσο μέλλον δημιουργώντας βραχυπρόθεσμα σημαντικό αριθμό θέσεων εργασίας (Κιαμίλη, 2003).

7.3 ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ- ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Η αντίδραση της κοινής γνώμης στην Ελλάδα απέναντι στο πρόβλημα της προστασίας του περιβάλλοντος δεν είναι ακόμα έντονη. Οι σημαντικότεροι τομείς περιβαλλοντικής παρέμβασης οι οποίοι μπορούν να επιδράσουν θετικά στην απασχόληση στην Ελλάδα, είναι:

- *Η βιολογική γεωργία.*

Ενδεικτικά αναφέρεται πως η Ελλάδα προτίθεται να μπει δυναμικά στο χώρο της βιολογικής γεωργίας, με την παραγωγή πιστοποιημένων ελληνικών αγροτικών προϊόντων, των οποίων η ποιότητα θα κρίνεται πλέον από την υγιεινή που η βιολογική γεωργία διασφαλίζει σε σχέση με την συμβατική

- *Ο οικολογικός τουρισμός.*

Ο περιβαλλοντικά συμβατός τουρισμός πρέπει να αποτελέσει για τη χώρα μας κύριο στόχο, αφού η άκριτη "ανάλωση" του ελληνικού περιβάλλοντος οδηγεί σε τουριστική παρακμή. Η ορθολογική χρήση των πόρων, η μείωση της υπερκατανάλωσης και της ποσότητας των αποβλήτων, η διατήρηση της φυσικής, κοινωνικής και πολιτισμικής ποικιλότητας, η ένταξη του τουρισμού στο γενικότερο σχεδιασμό μιας περιοχής, η υποστήριξη των τοπικών κοινωνιών, η εκπαίδευση του προσωπικού των τουριστικών υπηρεσιών, η διαβούλευση με τους χρήστες και το κοινό γενικότερα, η υπεύθυνη τουριστική προβολή και η έρευνα αποτελούν μερικές από τις βασικές αρχές αυτού του είδους του τουρισμού.

- *Οι ήπιες μορφές ενέργειας*

Στον τομέα της ενέργειας η Ελλάδα έχει συγκριτικά πλεονεκτήματα. Η απασχόληση στον τομέα αυτό μπορεί να προκύψει μέσω της ανάπτυξης της βιομηχανίας τεχνολογιών ήπιων μορφών ενέργειας -αιολική, ηλιακή, βιομάζα κτλ- και μέσω της διάδοσης αυτών των περιβαλλοντικά φιλικών μορφών ενέργειας με την ανάλογη δημιουργία υποδομών και στελέχωσης.

- *Οι υπηρεσίες περιβάλλοντος στο Δημόσιο τομέα και στην Τοπική Αυτοδιοίκηση (Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια)*

Η στελέχωση των μηχανισμών ελέγχου του περιβάλλοντος των υπηρεσιών του Δημόσιου Τομέα είναι αναγκαία συνθήκη για την εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας με διττό επακόλουθο, την προστασία του Περιβάλλοντος και τη διεύρυνση της Απασχόλησης.

- *Η εκπαίδευση*

Σε όλες τις βαθμίδες η ανάπτυξη της περιβαλλοντικής παιδείας πέραν της ευαισθητοποίησης και της περιβαλλοντικής κουλτούρας θα δημιουργήσει και την ανάλογη απασχόληση (Κιαμίλη, 2003)

7.4 "ΠΡΑΣΙΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ"

7.4.1. Γενικά

Στη χρονική περίοδο που διανύουμε το σημαντικότερο πρόβλημα παγκοσμίως είναι η οικονομική κρίση. Άμεση συνέπεια αυτής της κατάστασης είναι ότι η επιχειρηματικότητα τίθεται σε αμφισβήτηση. Η "πράσινη ανάπτυξη" αντιμετωπιζόταν αρχικά ως "μόδα" και απαραίτητο στοιχείο για να χαρακτηριστεί μία χώρα ή μία επιχείρηση μοντέρνα. Τώρα πλέον έχει γίνει στοιχείο πολιτικής και οικονομικής ανάλυσης, αντικείμενο κοινωνικής δικτύωσης, κριτήριο ταυτότητας για πολίτες, πολιτικούς, κόμματα, ομάδες, κινήσεις, οργανισμούς και μη-κυβερνητικές οργανώσεις (ΜΚΟ). Λόγω των τρεχουσών οικονομικών συνθηκών, η πράσινη ανάπτυξη προβάλλεται ως πανάκεια, τόσο στα προβλήματα απασχόλησης και κερδοφορίας που αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις, όσο και στο έλλειμμα κοινωνικής ευθύνης που επέφερε η άναρχη οικονομική μεγέθυνση. Προβάλλεται επίσης, ως πράξη κοινωνικής ευθύνης, με την έννοια της φιλανθρωπίας.

Η "πράσινη ανάπτυξη" δεν αποτελεί κλάδο επιχειρηματικής δραστηριότητας και δεν είναι τμήμα ενός επιχειρηματικού σχεδίου. Δεν μπορεί να αντιμετωπίζεται ως απαραίτητο εξάρτημα, μέσο φοροαπαλλαγής, ως δωρεά ή συνδετικό κίνητρο (bonding incentive) σε οποιαδήποτε επιχειρηματική δραστηριότητα. Αποτελεί μία καινούργια μορφή επιχειρηματικότητας και είναι ένα αυτόνομο, ολοκληρωμένο, νέο μοντέλο ανάπτυξης. Είναι ένα πρότυπο που αφορά και χαρακτηρίζει κάθε μορφή οικονομικής δραστηριότητας. Η πράσινη ανάπτυξη συνιστά ένα αναπτυξιακό πρότυπο που θέτει στο επίκεντρο τον άνθρωπο μέσα σε ένα υγιές και αναπτυσσόμενο φυσικό περιβάλλον. Προϋποθέτει και οδηγεί ταυτόχρονα στην ορθολογική αξιοποίηση και χρήση των φυσικών πόρων, της διαρκούς προστασίας του περιβάλλοντος, της διασφάλισης ποιότητας και υγείας για τον άνθρωπο.

Σύμφωνα με τα παραπάνω η "πράσινη ανάπτυξη", είναι η μόνη ανάπτυξη που δικαιωματικά, αν επιτρέπεται αυτή η αξιολόγηση, μπορεί να χαρακτηριστεί ως "ηθική". Η ηθική είναι έννοια απόλυτη που αναφέρεται σε προσωπικές και συλλογικές αποφάσεις και κυρίως, συμπεριφορές, οι οποίες έχουν αντίκτυπο στη φήμη και κυρίως, στη συνολική κοινωνική επίπτωση των εμπορικών και παραγωγικών επιλογών που καθορίζει. Επομένως, η επιλογή της επιχειρηματικής

ηθικής στις λειτουργίες, την οργάνωση, την παραγωγή, τη διοίκηση μιας εταιρείας, είναι συνειδητή επιχειρηματική απόφαση

Η διεθνής κρίση δεν είναι ένα τυχαίο και συγκυριακό γεγονός, αλλά η αποκάλυψη της λανθασμένης επιλογής μοντέλου ανάπτυξης, προόδου, κερδοφορίας. Τα αποτελέσματά της που το αποδεικνύουν είναι η κάμψη των οικονομικών μεγεθών παγκοσμίως, η εξάντληση των πλουτοπαραγωγικών πηγών, η καταστροφή του περιβάλλοντος με την ένταση του φαινομένου του θερμοκηπίου και φυσικά, η αύξηση των ανέργων σε όλες τις χώρες και σε όλους τους τομείς οικονομικής δραστηριότητας. Δημιουργείται λοιπόν η ανάγκη εξεύρεσης ενός νέου μοντέλου ανάπτυξης που θα προσφέρει δυνατότητες πολυσχιδούς επιχειρηματικής δραστηριότητας και θα απομονώνει τις παθογένειες του συστήματος που σήμερα βρίσκεται σε κρίση. Το μοντέλο αυτό θα μπορεί να κερδίσει άμεσα τη μέγιστη δυνατή και ευρεία κοινωνική αποδοχή και υποστήριξη και μπορεί να είναι η πράσινη ανάπτυξη. Η πράσινη ανάπτυξη είναι η οικονομική και βιομηχανική επανάσταση του 21ου αιώνα. Είναι το επόμενο ασφαλές βήμα για τον άνθρωπο, το φυσικό περιβάλλον, τις πηγές και την οικονομία. Με την αξιοποίηση στο μέγιστο δυνατό βαθμό των νέων τεχνολογιών, η πράσινη ανάπτυξη προσφέρει σημαντικά πλεονεκτήματα τόσο σε επιχειρηματικό όσο και σε κοινωνικό επίπεδο. Πιο συγκεκριμένα, σε μία περίοδο κατά την οποία οι νέοι επιστήμονες στην Ελλάδα δυσκολεύονται να βρουν, όχι πλέον μία θέση εργασίας, αλλά μία δουλειά, το πράσινο αναπτυξιακό μοντέλο βασισμένο εξ ολοκλήρου στην αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών, υπολογίζεται ότι, δύναται να δημιουργήσει 256.000-403.500 θέσεις εργασίας ως το 2020, σύμφωνα με έκθεση της Greenpeace. Ήδη σήμερα απασχολούνται στους κλάδους τεχνολογιών πράσινης ενέργειας περί τα 2,5 εκατομμύρια άνθρωποι διεθνώς. Η στροφή προς την πράσινη ανάπτυξη εκτός από νέες θέσεις εργασίας δημιουργεί και νέες επιχειρηματικές ευκαιρίες. Παραδείγματα με εξαιρετικές προοπτικές είναι η ανάπτυξη των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, οι "πράσινες μεταφορές", η οικολογική δόμηση και η διαχείριση και αξιοποίηση των αποβλήτων.

Η πράσινη επιχειρηματικότητα προσφέρει επίσης σημαντικές προοπτικές ανάπτυξης της υπαίθρου και αποκέντρωσης της οικονομικής δραστηριότητας. Στην Ελλάδα, η συντριπτική πλειοψηφία του πληθυσμού ζει και εργάζεται στην Αττική και αυτό έχει ως αποτέλεσμα την ανισόρροπη γιγάντωση και τον κορεσμό ακόμα και

σε καθαρό αέρα, ταυτόχρονα με τη συνακόλουθη ερήμωση της επαρχίας. Η αποκέντρωση της οικονομικής δραστηριότητας θα έχει πολλαπλά και πολλαπλασιαστικά οφέλη όπως:

- Η αντιστροφή της αστυφιλίας με αποτέλεσμα την αναζωογόνηση και κυρίως, την ανάπτυξη της υπαίθρου με δραστηριότητες που θα ξεπερνούν τις παραδοσιακές φθοροποιές για τη φύση και τις φυσικές πηγές πλούτου (π.χ. δημιουργία οργανικών καλλιεργειών, κατάργηση των σπάταλων σε υδάτινους πόρους, οικονομικών δραστηριοτήτων, κ.ο.κ.)
- Η δημιουργία ανταγωνιστικών προϊόντων στις εγχώριες και διεθνείς αγορές, σύμφωνα με τα "πράσινα πρότυπα" και η ανάπτυξη σημαντικής εξαγωγικής δραστηριότητας
- Η βελτίωση των συνθηκών ζωής στην ύπαιθρο, με τη σωστή διαχείριση και αξιοποίηση των αποβλήτων, θα διασφαλίσουν την υγεία των κατοίκων (π.χ. με την κατάργηση των ανεξέλεγκτων χωματερών, κ.ο.κ.) και θα συμβάλλουν στην υιοθέτηση μίας νέας νοοτροπίας σεβασμού στο φυσικό περιβάλλον. Αυτό θα έχει σημαντική επίδραση ακόμα και στην εικόνα της χώρας και την προσέλκυση ποιοτικού τουρισμού
- Η δημιουργία νέων και σύγχρονων υποδομών στις περιοχές, μικρές ή μεγάλες, που θα εγκατασταθούν οι πράσινες επιχειρήσεις και οι συνακόλουθες υποδομές προς όφελος των Πολιτών που θα τις συνοδεύουν (π.χ. από αθλητικά κέντρα, οργανισμούς τυποποίησης, ιατρεία κ.ο.κ.)

Η πράσινη ανάπτυξη δεν είναι απλά μία ιδεολογική πρόταση. Είναι οικονομική πρόταση, που στηρίζεται σε δράσεις, επενδύσεις και συνέργειες. Η επιχειρηματική ηθική και η πράσινη ανάπτυξη είναι ο κοινός δρόμος προόδου, αιφόρου ανάπτυξης και κοινωνικά υπεύθυνης οικονομικής δραστηριότητας. Είναι η μοναδική επιλογή μακροχρόνιου ορίζοντα και μάλιστα χωρίς ημερομηνία λήξεως, καθώς βασίζεται σε ορθολογική αξιοποίηση των πόρων και του φυσικού περιβάλλοντος. Αποτελεί δηλαδή, το δρόμο που θα ανατρέψει τη φορά της φθοράς του φυσικού περιβάλλοντος, του κορεσμού πλουτοπαραγωγικών πηγών, και θα δημιουργεί αληθινό και χειροπιαστό κοινωνικό μέρισμα. Έτσι, θα είναι επωφελής για όλο το κοινωνικό σύνολο (Πολυχρονόπουλος, 2011).

7.4.2. Αναπτυξιακές παρεμβάσεις στην Ελλάδα

Το Υπουργείο Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής (ΥΠΕΚΑ) έχει προγραμματίσει αναπτυξιακές παρεμβάσεις για την πραγματική οικονομία, οι οποίες θα υλοποιηθούν κατά την περίοδο 2010 – 2015. Αφορούν τους τομείς της αρμοδιότητας του ΥΠΕΚΑ, αλλά θα επηρεαστούν και πολλοί άλλοι κλάδοι. Το αναπτυξιακό αυτό πρόγραμμα αυτό βασίζεται στο μοντέλο της πράσινης ανάπτυξης, στοχεύοντας στην ολοκληρωμένη διαχείριση του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος, καθώς και στο συντονισμό των περιβαλλοντικών πολιτικών της κυβέρνησης.

Δεδομένης της οικονομικής συγκυρίας το ΥΠΕΚΑ φιλοδοξεί ότι το πρόγραμμα αυτό θα συμβάλλει αποφασιστικά στην αντιμετώπιση της οικονομικής ύφεσης και την επιστροφή σε δυναμικούς ρυθμούς ανάπτυξης. Συνολικά για την περίοδο μέχρι το 2015 προβλέπονται συνολικές επενδύσεις ύψους 39 δισεκατομμυρίων ευρώ που συνδέονται με τη δημιουργία 192.000 θέσεων εργασίας, σε μια περίοδο που η προστασία της απασχόλησης αποτελεί προτεραιότητα.

Βασικά χαρακτηριστικά του προγράμματος αναπτυξιακών παρεμβάσεων είναι τα ακόλουθα:

- Προσέλκυση και πραγματοποίηση αναπτυξιακών επενδύσεων με συνολικό προϋπολογισμό €44,4 δις έως το 2015
- Δημιουργία άνω των 210.000 νέων θέσεων εργασίας εκ των οποίων οι 27.000 αφορούν σε προσωπικό μόνιμης απασχόλησης
- Τόνωση της οικονομικής δραστηριότητας σε μερικούς από τους σημαντικότερους κλάδους της Ελληνικής οικονομίας (κατασκευές, παραγωγή και εγκατάσταση εξοπλισμού, χρηματοοικονομικές υπηρεσίες, υπηρεσίες και μελέτες παντός τύπου, επικοινωνία)
- Μεταφορά σημαντικής τεχνογνωσίας μέσω της δημιουργίας νέων κλάδων, νέων ειδικοτήτων και νέων προϊόντων
- Αξιοποίηση του εξειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού της χώρας με την παράλληλη αναβάθμιση υπαρχουσών δεξιοτήτων σε τρόπο ώστε να διασφαλίζονται οι συνθήκες ανταγωνισμού σε παγκόσμια κλίμακα
- Συγκράτηση της αύξησης της ανεργίας

Δευτερογενώς επιτυγχάνονται επίσης σημαντικά δημοσιονομικά οφέλη μέσω, της μείωσης των δαπανών σε επιδόματα ανεργίας και κίνητρα απασχόλησης, αύξηση των εισφορών προς τους ασφαλιστικούς φορείς και τόνωση της ζήτησης μέσω της δημιουργίας νέων εισοδημάτων.

Οι βασικοί πυλώνες του προγράμματος αναπτυξιακών παρεμβάσεων είναι οι ακόλουθοι:

- Αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής μεταβαίνοντας σε μία ανταγωνιστική οικονομία χαμηλής κατανάλωσης σε άνθρακα. (συνολικός προϋπολογισμός για επενδύσεις: €31,8 δις, δημιουργία άνω των 169.000 θέσεων εργασίας)
- Αειφόρος διαχείριση και προστασία των φυσικών πόρων (συνολικός προϋπολογισμός για επενδύσεις: €2,3 δις, δημιουργία άνω των 11.000 θέσεων εργασίας)
- Αναβάθμιση της ποιότητας ζωής, με σεβασμό στο περιβάλλον (συνολικός προϋπολογισμός για επενδύσεις: €9,5 δις, δημιουργία άνω των 27.000 θέσεων εργασίας)
- Ενίσχυση των μηχανισμών και θεσμών περιβαλλοντικής διακυβέρνησης (συνολικός προϋπολογισμός για επενδύσεις: €846,7 εκ, δημιουργία άνω των 2.400 θέσεων εργασίας)

Η τόνωση της απασχόλησης μέσω των επενδύσεων, εκτός από τη σημαντική ανάσχεση του ρυθμού αύξησης της ανεργίας, δημιουργεί και δημοσιονομικό όφελος για τη χώρα. Συγκεκριμένα, η δημιουργία νέων θέσεων εργασίας θα έχει σημαντική θετική επίδραση στην εξοικονόμηση πόρων που σχετίζονται με την παροχή επιδομάτων ανεργίας και κινήτρων απασχόλησης μέσω του ΟΑΕΔ. Θα αυξηθούν παράλληλα οι εργοδοτικές εισφορές προς τους ασφαλιστικούς φορείς. Επιπροσθέτως, η δημιουργία νέων εισοδημάτων θα τονώσει σημαντικά τη ζήτηση για προϊόντα μίας ευρείας γκάμας κλάδων παρέχοντας επιπλέον δυναμική στους κλάδους αυτούς καθώς και στην Ελληνική οικονομία γενικότερα.

Στο Παράρτημα παρατίθενται πίνακες, όπου παρουσιάζονται αναλυτικά οι κατανομές των θέσεων εργασίας και το ύψος των επενδύσεων των επιμέρους δράσεων του προγράμματος (ΥΠΕΚΑ, 2010)

7.5 Συμπεράσματα

Τα συμπεράσματα που προκύπτουν από την παρούσα εργασία σχετικά με την περιβαλλοντική πολιτική θα μπορούσαν να συνοψιστούν ως εξής:

- Η προστασία του περιβάλλοντος είναι άμεσα συνδεδεμένη με την κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη και επιτυγχάνεται μέσω της υιοθέτησης δράσεων που έχουν ως κύριο άξονα την αειφόρο/συντηρούμενη ανάπτυξη
- Η διαμόρφωση περιβαλλοντικής πολιτικής πρέπει να αποτελεί έναν από τους πρωταρχικούς στόχους της εκάστοτε κυβέρνησης. Σε νομοθετικό επίπεδο, είναι απαραίτητη η εναρμόνιση της εθνικής με την κοινοτική νομοθεσία
- Η ορθή τήρηση των δεσμεύσεων που προκύπτουν μέσω της ανάπτυξης περιβαλλοντικής πολιτικής συνεισφέρει στη συνέχιση της επιχειρηματικής δραστηριότητας και στην αύξηση της εταιρικής φήμης
- Οι φορείς που επιδεικνύουν ενδιαφέρον για το περιβάλλον επιτυγχάνουν να μεγιστοποιήσουν την εταιρική τους αξία και την ανταγωνιστικότητά τους μέσω υγιών οικονομικών δραστηριοτήτων. Οι εργαζόμενοι ενισχύονται μέσω της εκπαίδευσης και της καινοτομίας. Η προσέλκυση πελατών αυξάνεται και μέσω της δημιουργίας προϊόντων "φιλικών προς το περιβάλλον"

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αγοραστάκης Γιώργος, Εισήγηση στην Ημερίδα "Ανάπτυξη περιβαλλοντικής συνείδησης", Δήμου Ιναχωρίου, 2002
- Ανυφαντάκη Κασσιανή, Ελληνική νομοθεσία-Υπόγεια ύδατα: ανάλυση ερευνητικού θέματος, Πολυτεχνείο Κρήτης, Διατμηματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών "Έλεγχος Ποιότητας και Διαχείριση Περιβάλλοντος", Χανιά, 2001
- Αρβατινογιάννης Ι. Σ., Ευστρατιάδης Μ. Μ., Μπουντουρόπουλος Ι. Δ., ISO 9000 & ISO 14000, University Studio Press, Θεσσαλονίκη, 2000
- Γ. Σπιλάνης, *Οικονομία και περιβάλλον 2*, Σημειώσεις μαθήματος, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Τμήμα Περιβάλλοντος, 1994
- Γιαμά Ε., "Συστήματα Περιβαλλοντικής Διαχείρισης και Ανάλυση Κύκλου Ζωής σε μεταλλεία βωξίτη", Διπλωματική εργασία, Τμήμα Μηχανολόγων Μηχανικών, ΑΠΘ, Θεσσαλονίκη, 2001
- Γούδα Χαρούλα, "Πράσινα Χρηματοοικονομικά Προϊόντα στην Ελληνική Χρηματοπιστωτική Αγορά", Μεταπτυχιακή διατριβή, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Διατμηματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών στη Διοίκηση Επιχειρήσεων, 2010
- Εγχειρίδιο Πράσινης Επιχειρηματικότητας Για Μικρές και Μεσαίες Επιχειρήσεις, 2009, Φόρουμ Επιχειρηματικότητας του Εθνικού Παρατηρητηρίου για τις Μικρές και Μεσαίες Επιχειρήσεις
- ΕΛΟΤ EN ISO 14001: Συστήματα Περιβαλλοντικής Διαχείρισης- Προδιαγραφές με καθοδήγηση για τη χρήση τους, Αθήνα, 1996
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Γενική Διεύθυνση Περιβάλλοντος, Τμήμα Βιομηχανιών, "Οδηγία 96/61/ΕΚ για την Ολοκληρωμένη Πρόληψη και Περιορισμό της Ρύπανσης (IPPC) και οι ελληνικές προτάσεις για τις Βέλτιστες Διαθέσιμες Τεχνικές", Αθήνα, 2001

- Θεοχαροπούλου Κωνσταντίνα, Λεώβαρη Γεωργία, Μαλκογιάννη Ιωάννα Η περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση της ελληνικής επιχείρησης σε συνάρτηση με τον κλάδο και τη νομική της μορφή, Εθνικό Συνέδριο Διοίκησης και Οικονομίας, Λάρισα, 2010
- Καρακώστας Ιωάννης, *Περιβάλλον και δίκαιο*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, 2000
- Κιαμίλη Φλώρα, Η σύζευξη των πολιτικών περιβάλλοντος και απασχόλησης στην προοπτική της αειφόρου/βιώσιμης ανάπτυξης, Πρακτικά ημερίδας: Κράτος και Δημόσια Πολιτική, Αθήνα, 2003
- Μαχαιρά Π. "Ανάλυση Συστήματος Περιβαλλοντικής Διαχείρισης σε βιομηχανία επίπλων: Η περίπτωση του ISO 14001", Διπλωματική εργασία, Τμήμα Μηχανικών Παραγωγής και Διοίκησης, Πολυτεχνείο Κρήτης, Χανιά, 2003
- Μπεριάτος Η., Αραβώσης Κ., Καραγιαννίδης Γ., Περκουλίδης Ε., Κούγκολος Α., Θεσμικό πλαίσιο και πολιτική διαχείρισης στερεών αποβλήτων: Εξελίξεις και προοπτικές", *"Περιβάλλον & Δίκαιο"*, Τεύχος 2/2003, σελ. 306 – 323, Εκδότης: Νομική Βιβλιοθήκη
- Παναγιωτακόπουλος Δ.Χ *"Βιώσιμη Ανάπτυξη Στερεών Αστικών Αποβλήτων"*, 2002, Εκδόσεις Ζυγός, Θεσσαλονίκη
- Πολυχρονόπουλος Αθανάσιος, Επιχειρηματική ηθική και πράσινη ανάπτυξη, Συνέδριο Economist, 2011
- Σιούτη Γ. Π., 2003, Εγχειρίδιο δικαίου περιβάλλοντος, Εκδόσεις Σάκκουλα
- Σκούρτος Μ. Κ, Σοφούλης Κ. Μ., *Η περιβαλλοντική πολιτική στην Ελλάδα : ανάλυση του περιβαλλοντικού προβλήματος από τη σκοπιά των κοινωνικών επιστημών*, Εκδόσεις: Τυπωθήτω, 1995
- Σταμπουλή Μαρία, Ανάπτυξη δεικτών αξιολόγησης της περιβαλλοντικής επίδοσης: Εφαρμογή του προτύπου ISO 14031 σε μια γαλακτοβιομηχανία, Διπλωματική εργασία, Πολυτεχνείο Κρήτης, Τμήμα Μηχανικών Παραγωγής και Διοίκησης, Χανιά, 2004
- ΥΠΕΧΩΔΕ "Εθνικός Σχεδιασμός Διαχείρισης Επικίνδυνων Αποβλήτων", 28-

2-2007

- ΥΠΕΧΩΔΕ "Οδηγός Εφαρμογής Συστήματος Οικολογικής Διαχείρισης και Ελέγχου (EMAS)", Κανονισμός (ΕΟΚ) 1836/93, Αθήνα, Ελλάδα, 2000
- Υπουργείο Περιβάλλοντος Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, Πρόγραμμα αναπτυξιακών παρεμβάσεων για την πραγματική οικονομία, Ιούλιος 2010
- Φαρμάκη Πολυτίμη, Θεσμικό πλαίσιο Διαχείρισης Υδάτινων Πόρων. Συγκρούσεις και συντονισμός, Διδακτορική διατριβή, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, Γενικό Τμήμα Δικαίου, 2007

ΔΙΕΘΝΗΣ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Jackson L. S., "The ISO 14001 implementation guide: Creating an integrated management system", John Wiley and Sons, New York, 1997
- Subhash C. P., "Stepping up to ISO 14000, Integrating environmental quality with ISO 9000 and TQM", Productivity Press, Oregon, 1996
- Woodside G., Aurricchio P., Ytturi J., "ISO 14001 Implementation Manual", McGraw-Hill, 1998

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

- http://ec.europa.eu/agriculture/organic/organic-farming/what-organic_el
- http://ec.europa.eu/agriculture/organic/organic-farming/what-organic_el
- <http://el.wikipedia.org/wiki>
- <http://elladitsamas.blogspot.com/2010/06.sustainability.html>
- http://en.Wikipedia.org/wiki/Environmental_Policy
- http://europa.eu/legislation_summaries/environment/waste_management/index_el.htm
- <http://nomothesia.ependyseis.gr/eu-law/downloadsDetails.do?action=itemDetails&itemId=487>
- <http://politics.wwf.gr>
- <http://www.circa.europa.eu>
- <http://www.europa.eu>

- <http://www.minenv.gr/4/41/g4127.html>)
- <http://www.nomothesia.ependyseis.gr>
- <http://www.ypeka.gr>
- <http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=251&language=el-GR>
- <http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=320>
- <http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=432>
- International Network for Environmental Management, <http://www.inem.org>
- www.alphabank.gr
- www.circa.europa.eu
- www.nomothesia.ependyseis.gr
- www.politics.wwf.gr
- www.wwf.gr
- Νομικός Οδηγός για το Περιβάλλον, 2009, WWF Ελλάς
(http://www.wwf.gr/images/pdfs/WWF%20Ellas_Nomikos_Odigos.pdf)
- Σύνταγμα της Ελλάδος – Βικιθήκη <http://el.wikisource.org/wiki>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Πίνακας 1. Κατανομή επενδύσεων του προγράμματος αναπτυξιακών παρεμβάσεων ανά πυλώνα "πράσινης ανάπτυξης" (ΥΠΕΚΑ, 2010)

Κλάδος οικονομικής δραστηριότητας	Εκτέλεση έργων, αγορά εξοπλισμού και εγκαταστάσεις	Εκτέλεση έργων, αγορά εξοπλισμού και εγκαταστάσεις με προβλεπόμενη παραγωγική λειτουργία	Μελέτες και λοιπές υπηρεσίες	Σύνολο
Πυλώνας Πράσινης Ανάπτυξης				
Αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής μεταβαίνοντας σε μία ανταγωνιστική οικονομία χαμηλής κατανάλωσης σε άνθρακα	1.739,10	23.056,00	7.024,00	31.819,10
Αειφόρος διαχείριση και προστασία των φυσικών πόρων	226,00	1.889,50	152,00	2.267,50
Αναβάθμιση της ποιότητας ζωής, με σεβασμό στο περιβάλλον	13,50	9.469,00	20,50	9.503,00
Ενίσχυση των μηχανισμών και θεσμών περιβαλλοντικής διακυβέρνησης	0,00	54,41	792,24	846,65
Σύνολο	1.978,60	34.468,91	7.988,74	44.436,25

Πίνακας 2. Μόνιμες θέσεις εργασίας ανά βασικό πυλώνα του προγράμματος αναπτυξιακών παρεμβάσεων και θέσεις που θα δημιουργηθούν κατά την υλοποίηση των σχετικών επενδύσεων (ΥΠΕΚΑ, 2010).

Κλάδος οικονομικής δραστηριότητας	Θέσεις που θα δημιουργηθούν κατά την υλοποίηση των έργων	Μόνιμες θέσεις εργασίας	Σύνολο
Πυλώνας Πράσινης Ανάπτυξης			
Αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής μεταβαίνοντας σε μία ανταγωνιστική οικονομία χαμηλής κατανάλωσης σε άνθρακα	157.551	11.566	169.116
Αειφόρος διαχείριση και προστασία των φυσικών πόρων	7.129	4.236	11.365
Αναβάθμιση της ποιότητας ζωής, με σεβασμό στο περιβάλλον	17.109	10.203	27.312
Ενίσχυση των μηχανισμών και θεσμών περιβαλλοντικής διακυβέρνησης	1.433	1.037	2.470
Σύνολο	183.222	29.708	210.263